Aprobat
prin Hotărârea Guvernului nr.152/2023

PROGRAM NAȚIONAL
de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2023-2027

I. INTRODUCERE

1. Marcarea celor 20 de ani de la aniversarea adoptării Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea (în continuare – *Rezoluția 1325*) evidențiază o nouă etapă în revigorarea punerii în aplicare a acestui act internațional din perspectiva drepturilor omului, a integrării dimensiunii de gen în sectorul de securitate și apărare, precum și a luptei împotriva oricăror tipuri de abuzuri și discriminări, în vederea asigurării păcii, securității și solidarității umane. Rezoluția 1325 a fost adoptată în contextul promovării drepturilor femeilor aflate în situații de conflict.

2. De la data adoptării primei Rezoluții 1325 până în prezent au fost adoptate circa 10 rezoluții privind femeia, pacea și securitatea, cu o importanță particulară pentru consolidarea participării femeilor în procesul de asigurare a păcii și contracararea fenomenelor de violență, hărțuire, violență sexuală și a altor abuzuri, inclusiv pentru asigurarea accesului la justiție. Astfel, Programul sprijină aplicarea prevederilor Rezoluției 1325 prin intermediul celor patru piloni fundamentali: reprezentarea, prevenirea, protecția și reabilitarea, accelerând implicarea și încurajarea femeilor de a participa în luarea deciziilor la toate nivelurile și de a activa mecanisme de prevenire, management și soluționare a conflictelor la nivel de stat.

3. O creștere substanțială a participării femeilor în operațiuni de menținere a păcii, inclusiv în activitățile dedicate reconcilierii, negocierii păcii, consolidării păcii, impunerii păcii, menținerii păcii și prevenirii conflictelor, denotă cu fermitate necesitatea și rolul femeii în societate, asigurând o echitate de ordin social și profesional la toate nivelurile sectorului de securitate și apărare, partajând și asumând drepturi și responsabilități comune. Prin urmare, rolul-cheie al participării femeii la toate nivelurile vieții publice și profesionale este crucială pentru operaționalizare, eficiență, succes și sustenabilitate în vederea asigurării păcii și eforturilor de consolidare a capacităților pentru pace.

4. Programul este în concordanță cu prioritățile reflectare în Strategia Consiliului Europei pentru egalitate între femei și bărbați pentru perioada 2018-2023, în Strategia Uniunii Europene privind egalitatea de gen pentru anii 2020-2025, în Planul Strategic al UN Women pentru anii 2022-2025, în Agenda de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană pentru perioada 2021-2027, în Convenția Consiliului Europei pentru prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, în Recomandările Convenției privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor (CEDAW), inclusiv cu alte instrumente și acte juridice internaționale în materie, și asigură consolidarea legislației naționale în domeniu.

5. Prezentul Program se bazează pe unul dintre principiile care stă la baza implementării Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova Europeană 2030” (*8. Proceduri de raportare)*, și anume: „ancorarea documentelor de politici sectoriale pentru implementarea prezentei strategii cu principiile (interdependență, egalitate și nediscriminare, participare și abilitare, responsabilizare) și standardele privind drepturile omului și egalitatea de gen”.

6. Prezentul Program este în concordanță cu implementarea Strategiei de dezvoltare a domeniului afacerilor interne pentru anii 2022-2030, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 658/2022.

7. Având în vedere situația Republicii Moldova de a se afla la frontierele dintre UE și un stat non-UE care se confruntă cu diferende nereglementate, existența pe teritoriul său a unui conflict nesoluționat, factorii interni și externi care ar putea influența dinamica și evoluția

eventualelor escaladări sau deteriorări ale drepturilor omului, ținând cont de necesitatea depunerii eforturilor pentru consolidarea suveranității și integrității teritoriale a țării, diminuarea acestor riscuri și amenințări este imperios necesară.

8. Modul de reacție la situația pandemică Covid-19 în zona de conflict a servit drept un test de maturitate cu privire la potențialul impact în caz de declin economic, social, securitate și apărare, evidențiind relevanța elaborării unui nou program, prin creșterea acțiunii de prevenire a conflictelor. Această dimensiune urmează să înglobeze un rol mai activ în asigurarea egalității de participare a femeilor, consolidarea dimensiunii de participare a femeilor prin luarea deciziilor în sectorul de securitate, guvernare locală eficientă, al reabilitării femeilor participante în misiuni și operațiuni de menținere a păcii, al schimbărilor climatice, al reducerii dezastrelor și al securității comunitare.

9. Republica Moldova a acumulat primele experiențe și a însușit primele lecții în cadrul Raportului privind gradul de implementare al primului document de politici publice, în particular în cadrul Programului național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2018-2021 și a Planului de acțiuni cu privire la punerea în aplicare a acestuia.

10. Necesitatea femeilor de a participa la luarea deciziilor este vitală, or femeile au un rol important în prevenirea și gestionarea conflictelor și a violenței. În egală măsură, Rezoluția 1325 a conectat egalitatea de gen cu domeniul securității și apărării și a recunoscut drept soluție-cheie atribuirea unui rol mai însemnat femeilor în această materie.

11. Pentru a asigura o abordare cuprinzătoare, eficientă și incluzivă privind egalitatea de gen și echitatea între femei și bărbați, ca niște actori cu un rol activ pozitiv pentru consolidarea participării, prevenției, protecției și reabilitării în sectorul de securitate și apărare, urmează să fie implementat noul Program național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2023-2027 și Planul de acțiuni cu privire la punerea în aplicare a acestuia.

12. Programul și Planul de acțiuni aferent este planificat pentru o perioadă de 5 ani și urmărește coeziunea dintre actorii implicați în sectorul de securitate și apărare pentru reducerea stereotipurilor și barierelor în domeniu, reprezentarea mai bună a femeilor în toate domeniile sectoriale ale securității și apărării, creșterea eficienței mecanismelor de prevenire, raportare și investigare a cazurilor de violență, creșterea ponderii participării femeilor în misiuni internaționale de menținere a păcii, îmbunătățirea cadrului normativ, instituțional și operațional, instruirea specialiștilor în domeniu, facilitarea participării în condiții egale a femeilor și bărbaților la toate etapele de soluționare a conflictelor, performanța egală dintre nivelul central și local în materia perspectivei de gen și a sensibilității la egalitatea de gen, comunicarea eficace cu mediul asociativ și societatea civilă, actorii interesați de domeniu, prin urmare consolidarea păcii la nivel național, regional și internațional.

13. Programul național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2023-2027 se înscrie ca o acțiune de responsabilitate comună în vederea implementării Legii
nr. 5/2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați.

14. Strategia Națională de dezvoltare „Moldova 2030” prevede că buna guvernare are un impact direct asupra furnizării de servicii de calitate și relevante. Buna guvernare stimulează impactul unui pachet de politici care sporesc transparența și eficiența guvernamentală, reduc corupția, promovează libertatea economică și fortifică incluziunea socială, cu accent pe abilitarea femeilor. Subreprezentarea femeilor în procesul decizional politic și public este un factor cauzal asupra căruia se solicită intervenție, or această linie directivă este partea integrantă a Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova 2030”, care se află în conexiune directă cu punerea în aplicare a Programului național și a Planului de acțiuni de implementare a acestuia.

15. Prezentul Program este elaborat de către Ministerul Afacerilor Interne, sprijinit de UN Women în Republica Moldova și are ca suport teoria schimbării documentului de politici publice, ideile, inițiativele, propunerile actorilor interesați și vizați de domeniul egalității de gen.

II. ANALIZA SITUAȚIEI

16. Natura conflictelor cunoaște noi realități și fenomene, care își schimbă caracterul, intensitatea și conturează esența noului concept de securitate și apărare, atribuind nu doar valențe privind securitatea umană (violența fizică, economică, socială), dar și cea de altă natură, care necesită un caracter incluziv și eficient. Existența tratamentelor inegale față de femei sunt printre primii indicatori ai instabilității. În acest context, potrivit Indexului femeia, pacea și securitatea pentru anul 2021, Republicii Moldova i s-a atribuit locul 64 (Index 750), fiind plasată în urma unor țări precum: Kazahstan (locul 59), Turkmenistan (locul 60), Albania (locul 58), România (locul 55), Macedonia de Nord (locul 44), Bulgaria (locul 41). Potrivit indexului menționat, Republica Moldova este evaluată în baza a trei indicatori: incluziune, justiție și securitate, or pe dimensiunea de incluziune doar 11,8% sunt investite în educația privind caracterul incluziv, iar 49,1% țin de percepția securității în societate, ceea ce afectează situația generală a țării pe plan internațional.

17. Înfruntarea victimizării este un răspuns de succes la provocările în materie de securitate și apărare. Reconstrucția sectorului de securitate și apărare nu se axează pe perspectiva egalității de gen ca un scop în sine, dar ca un criteriu care va sprijini obținerea efectivității soluționării conflictelor, menținerea și asigurarea păcii la toate etapele de planificare, execuție și evaluare a acesteia.

18. Potrivit datelor oficiale, speranța de viață este de 73 de ani pentru femei și 65 de ani pentru bărbați, iar rata de ocupare a populației pentru anul 2021 este de 35,4% pentru femei raportat la 44,7% pentru bărbați.

19. Drepturile femeilor și bărbaților trebuie să fie respectate pe timp de pace sau pe timp de conflict. Având în vedere că violența bazată pe gen, hărțuirea, discriminarea, stereotipurile și barierele din sectorul de securitate și apărare sunt dificil a fi contracarate pe timp de pace, și mult mai dificil în timpul conflictelor, cum a fost în perioada pandemiei de Covid-19, această situație necesită mai multă atenție, implicare și resurse din partea statului.

20. Dinamica statistică denotă că fenomenul violenței împotriva femeilor și fetelor este actual, în perioada 2018-2021, numărul femeilor care au devenit victime ale violenței domestice a variat de la 373 la 333 și, respectiv, 442 de cazuri, atestând o creștere ușoară. În cazul femeilor victime ale omorului, aceste date au variat de la 43 de cazuri în 2019, la 35 în anul 2020 și 18 în anul 2021. În cazul infracțiunilor de viol înregistrate, atestăm o dinamică ce a oscilat între 331 de cazuri în 2019, 254 de cazuri în 2020 și 227 de cazuri în anul 2021. Astfel, inechitățile și violența sexuală pe timp de conflict sau război se amplifică și pot fi folosite în calitate de tactici de război.

21. În anul 2020, nivelul infracționalității privind violența domestică relevă că 64,4% din numărul total de victime sunt femei.

22. Integrarea cu succes a perspectivei de gen și urmărirea obiectivelor privind egalitatea de gen demonstrează că dimensiunea de gen este integrată în sectorul de securitate și apărare atât la nivel intern (în rândul propriilor angajați), cât și la nivel extern (la nivelul serviciilor). Aceste două aspecte sunt strâns legate, deoarece ceea ce se întâmplă la nivel intern într-o instituție are impact asupra activităților realizate la nivel extern, în timp ce activitățile externe influențează modul de lucru la nivel intern. Aceste instituții care acceptă diversitatea, incluziunea și egalitatea de gen sunt mai bine echipate pentru a răspunde diferitelor necesități ale societății.

23. Oportunitățile femeilor de participare la procesele de asigurare a păcii și securității rămân a fi un deziderat pentru Republica Moldova, acest subiect fiind, de altfel, inclus și în Planul individual de acțiuni al Parteneriatului Republica Moldova – NATO pentru anii 2022-

2023, (*Obiectivul 1.4.6. Promovarea politicilor de gen în cadrul sectorului de securitate și apărare, acțiunea 3*), prin care țara și-a asumat responsabilitatea de a se angaja activ în dialogul politic din cadrul ONU și de a contribui în mod practic la eforturile comune pentru promovarea păcii și securității internaționale.

24. În ceea ce privește prezența femeilor în cadrul sistemului de apărare și securitate națională, datele statistice relatează următoarea pondere:

1) femei înrolate în cadrul Academiei Militare a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun" – 23%;

2) femei în domeniul afacerilor interne (poliție, poliție de frontieră, situații de urgență) – 22,3%;

3) femei-soldați în cadrul Forțelor Armate – 20%;

4) cota obligatorie pentru participarea femeilor-soldați ai Armatei Naționale la misiuni internaționale sub egida ONU – 20%.

25. Decalajul dintre femei și bărbați în corespundere cu portretul statistic este evidențiat inclusiv din perspectiva luării deciziilor. În acest sens, din totalul conducătorilor de toate nivelurile, în anul 2020, 57,7% au fost bărbați, iar 42,3% – femei. Ponderea femeilor în numărul total al angajaților organelor de poliție, inclusiv din protecția civilă și frontieră, la începutul anului 2021 a fost de 22,3%. În același timp, ponderea femeilor în numărul total al judecătorilor la începutul anului 2021 a constituit 49,6%. În consecință, femeile continuă să fie subreprezentate în funcțiile de luare a deciziilor.

26. Persistența inegalităților dintre femei și bărbați reprezintă o consecință a relațiilor inegale de putere dintre femei și bărbați pe parcursul istoriei, care au condus la discriminarea femeilor de către bărbați și la împiedicarea progresului deplin al femeilor. În mod indiscutabil, egalitatea de șanse și de tratament între femei și bărbați se referă la relațiile sociale între indivizi, atât în spațiul public, cât și în cel privat. Femeile, fetele și femeile cu copii care provin din zonele de conflict și sunt persoane admise în scop umanitar necesită o abordare specială în contextul unei securități fragile în imediata vecinătate. Deși dinamica privind schimbarea stereotipurilor ce țin de divizarea rolurilor de gen este pozitivă, eforturile necesită a fi continuate pentru a nu schimba cursul acestor tendințe prin acțiuni specifice.

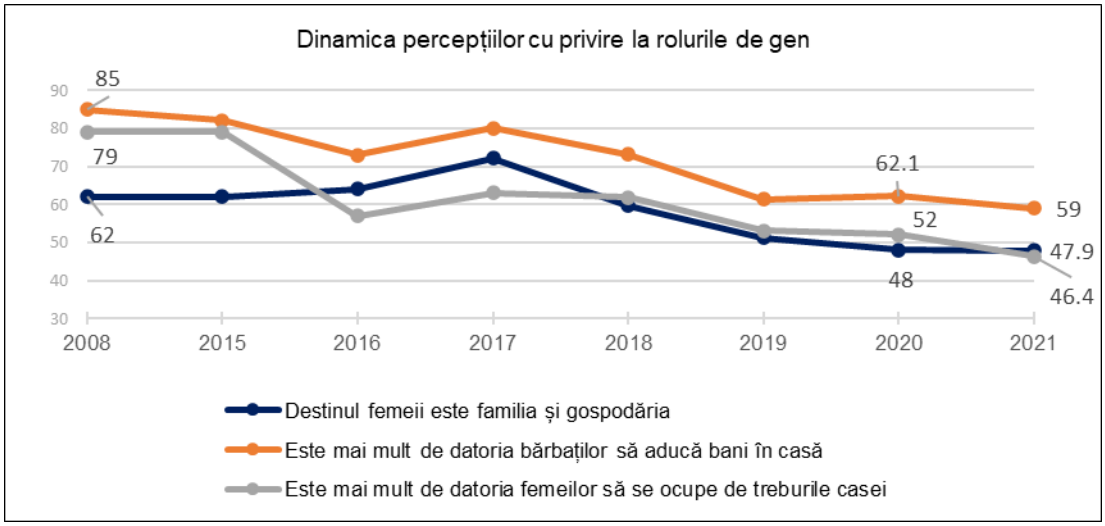

Figura 1. *Percepții cu privire la rolurile tradiționale de gen 2008-2021*
Sursa: *Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare*

27. Studiile portretului statistic al femeilor și bărbaților din Republica Moldova arată că femeile predomină în rândul populației, deși rata de ocupare în rândul femeilor este mai mică decât cea a bărbaților. Totodată, femeile câștigă în medie cu 14% mai puțin decât bărbații. În

plus, pandemia a afectat într-o proporție mai mare populația feminină – 10,1% din totalul femeilor ocupate, în comparație cu cea masculină – 6,3% din totalul bărbaților ocupați.

28. Asigurarea drepturilor omului pe teritoriul conflictelor nesoluționate, în particular, pe teritoriul Republicii Moldova, dar și în arealul din vecinătate continuă să fie o problemă. Conflictul transnistrean și intervențiile statului pe teritoriul necontrolat efectiv de către autoritățile neconstituționale reprezintă impedimente pentru asigurarea respectării drepturilor omului. În anul 2021, au fost fixate 71 de incidente privind îngrădirea drepturilor omului în regiunea transnistreană și în zona de securitate, au fost inițiate 565 de demersuri în privința a circa 1 400 de solicitanți cu referire la varii abuzuri privind drepturile omului. Încălcări grave ale drepturilor omului în regiunea transnistreană sunt atestate și în rapoartele Avocatului Poporului pe mai multe direcții: libertatea de circulație, înrolarea forțată în structurile ilegale ale autorităților de facto, libertatea individuală și siguranța persoanei, libertatea de exprimare, libertatea de gândire, conștiință și religie etc. Lipsa unor măsuri proactive pentru documentarea, prevenirea, investigarea și sensibilizarea societății ar reduce din răspunsul consolidat pentru diminuarea și atenuarea consecințelor negative.

29. Începând cu 24 februarie 2022, afluxul de persoane refugiate și/sau persoane beneficiare de protecție umanitară a crescut vertiginos în Republica Moldova. Pe timp de crize, precum conflicte și război, responsabilitățile, vulnerabilitățile și riscurile femeilor, fetelor și ale femeilor cu copii cresc. În aceste condiții, Republica Moldova a înregistrat 99 524 de persoane refugiate din Ucraina pe teritoriul său. Numărul total de persoane refugiate care au intrat prin diferite puncte de trecere pe sensul de intrare din Ucraina sau România constituie 100 494 de persoane refugiate. Din numărul total de persoane refugiate în Republica Moldova, 90% formează ponderea cetățenilor din Ucraina și doar 10% a persoanelor din state terțe pentru perioada de referință de la data începerii războiului în Ucraina și până la sfârșitul anului 2022.

30. Adițional, 726 676 de persoane au traversat frontiera din Ucraina spre Republica Moldova și 361 591 de persoane au traversat frontiera din Republica Moldova spre Ucraina. Majoritatea persoanelor refugiate sunt femei, fete și femei cu copii care necesită asistență umanitară într-un mediu de siguranță și protecție. Ponderea femeilor și fetelor refugiate constituie 64,08%, iar a copiilor – 28%. În aceste circumstanțe, Republica Moldova a găzduit cel mai mare număr de refugiați raportat la numărul de locuitori.

31. Potrivit studiilor privind riscurile și amenințările la care pot fi supuse persoanele refugiate ca urmare a impactului războiului din Ucraina în Republica Moldova, acestea sunt: violența bazată pe gen, lipsa informării corespunzătoare, discriminarea, transportarea ilegală, lipsa siguranței în centrele de cazare sau în spațiile de acomodare, violența domestică, lipsa accesului la servicii și suport pentru persoanele refugiate, alte bariere și constrângeri, ce necesită anticipate și prevenite. Participarea femeilor în procesul de gestionare a crizei refugiaților și în soluționarea conflictelor va asigura accelerarea procesului de asigurare a unui sistem incluziv, orientat spre soluționarea problemelor persoanelor afectate de criză și crearea unui climat de încredere și siguranță.

32. Elaborarea programată de politici publice în acest domeniu trebuie să aducă îmbunătățiri asupra vieții sociale, să corecteze acele atitudini și comportamente care ar putea conduce la excluderea sau marginalizarea persoanelor de un sex sau altul și să promoveze beneficiile construirii unei societăți incluzive și nediscriminatorii, în care dimensiunea de gen este integrantă, astfel încât să se înregistreze beneficii reale asupra vieții tuturor femeilor și bărbaților și să se elimine orice formă de discriminare și de violență de gen.

33. Evaluarea nivelului de aplicare a Programului național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2018-2021 și a Planului de acțiuni cu privire la punerea în aplicare a acestuia denotă că mai persistă constrângeri care necesită preocupare și intervenție sustenabilă. În lista acestor constrângeri pot fi evidențiate următoarele: comunicarea interinstituțională sporadică la nivelul

grupurilor de lucru comune; instabilitatea politică; mecanismele de investigare a cazurilor de hărțuire nu au fost adoptate sau nu au fost concepute pe bază de încredere instituțională; performanță inegală privind procesul de instruire sau transfer de cunoștințe; posibilitățile reduse de reconciliere a vieții profesionale și private, în special, pe durata pandemică; măsuri disproporționate de acomodare rezonabilă; instruirea insuficientă a specialiștilor pe cazuri de hărțuire morală sau sexuală; stereotipuri și bariere pentru promovarea femeilor în carieră; mecanisme de raportare, monitorizare și evaluare a documentelor de politici. Lipsa unei atitudini corespunzătoare ar conduce la debusolarea sistemului de securitate și apărare și ar accentua principalele probleme în raport cu grupurile vulnerabile. Astfel, proporția de realizare a acțiunilor de implementare a activităților au fost evaluate în anul 2018 – 80%, iar în anul 2019 – 64%, urmate de perioada Covid-19 în anii 2020-2021.

34. Aspectele pozitive care au consolidat experiența din primul Program național sunt: elaborarea unui program dedicat în sectorul de securitate și apărare, crearea asociațiilor de femei, adoptarea mecanismelor de raportare și examinare a cazurilor de hărțuire, dezvoltarea capacităților angajaților din sistemul de securitate și apărare prin instruiri și formare de abilități, reducerea din stereotipuri la nivel instituțional, ajutarea cadrului legal și instituțional etc.

35. În lipsa unor acțiuni dedicate și măsurabile de intervenție din partea statului asupra problemelor, riscurilor și amenințărilor ce pot avea un impact direct și negativ, progresul referitor la rezultatele de impact va fi unul neuniform, cu tendințe de descurajare a implicării femeilor în menținerea păcii și securității, cu accentuarea inegalităților în sectorul de securitate și apărare. Aceste evoluții pot afecta proporțional apariția unor noi bariere și decalaje privind integrarea dimensiunii de gen în sectorul de securitate și apărare.

36. Prezentul Program a fost consultat cu autoritățile și instituțiile naționale interesate în format extins la data de 31 octombrie 2022, cu participarea partenerilor, experților și a sectorului asociativ. Pe durata anilor 2021-2022, acesta a fost consultat cu reprezentanții autorităților administrației publice locale, cu mediul neguvernamental și cu reprezentanții comunității experților în domeniu.

III. OBIECTIVE GENERALE

37. Rezoluția 1325 revendică recunoașterea rolului femeilor în prevenirea conflictelor, gestionarea conflictelor și consolidarea păcii.

38. Pentru atingerea scopului documentului de politici publice, prezentul Program are două direcții principale:

1) reprezentarea calitativă a femeilor în sectorul de securitate și apărare, inclusiv în procesul de negociere a conflictelor;

2) asigurarea unui sector de securitate și apărare incluziv și eficient, atât pe plan intern, cât și internațional.

Prezentul Program este bazat pe cei 4 piloni ai Rezoluției 1325, care transpun 6 arii de intervenție (obiective generale).

Obiectivul general 1: creșterea nivelului de participare și reprezentare a femeilor în sectorul de securitate și apărare implică asigurarea creșterii participării femeilor în procesul decizional atât pe plan național și regional, cât și în cadrul instituțiilor internaționale și al mecanismelor pentru prevenirea, conducerea și rezolvarea conflictelor, în operațiunile de menținere a păcii, în special, în rândul observatorilor militari, militarilor, civililor și reprezentanților structurilor din sectorul de securitate și apărare.

Prin intermediul acestui obiectiv se vor dezvolta capacitățile și abilitățile femeilor din sectorul de securitate și apărare pentru a participa la toate nivelurile și toate procesele de asigurare a păcii și securității, inclusiv pentru a se implica în procesul de luare a deciziilor. În cadrul activităților din prezentul Program, femeile vor fi abilitate și sensibilizate să fie active în promovarea unui sector incluziv, prin reducerea stereotipurilor și barierelor legate de rolul și importanța femeilor în sectorul de securitate și apărare.

Obiectivul general 2: prevenirea inechităților, violenței și hărțuirii în sectorul de securitate și apărare prin reducerea riscurilor și eliminarea consecințelor asociate discriminării urmărește adoptarea unor măsuri necesare sau speciale pentru protejarea drepturilor femeilor și fetelor, asigurarea protecției în cazuri de violență și hărțuire, asigurarea securității fizice, a sănătății, a securității economice și respectarea caracterului civil și umanitar.

Acest obiectiv va contribui la identificarea, raportarea și investigarea inechităților și ilegalităților ce afectează femeile în sectorul de securitate și apărare și la promovarea drepturilor femeilor și fetelor prin acces la servicii calificate și de calitate.

Obiectivul general 3: protecția prin intermediul bunei guvernări și capabilități dezvoltate presupune întreprinderea măsurilor speciale pentru prevenirea violenței împotriva femeilor prin urmărirea în justiție a celor care încalcă legile internaționale și sprijinirea inițiativelor femeilor în procesul de pace și rezolvare a conflictelor.

Acest obiectiv va sprijini și va accelera măsurile de protecție pentru femeile și fetele afectate de discriminare și inechități în sistemul de securitate și apărare, instruirea personalului pentru a oferi un răspuns consolidat, precum și pentru a contribui la protecția victimelor prin măsuri apropriate și specifice acestora.

Obiectivul general 4: reabilitarea persoanelor afectate prin măsuri eficiente, sustenabile și inteligente presupune luarea în considerare a nevoilor particulare ale femeilor și fetelor și implementarea unor măsuri axate pe acomodare, în scopul asigurării șanselor egale de activitate pentru femei și bărbați.

Implementarea acestui obiectiv va pune accent pe reabilitarea victimelor, creșterea rezilienței, îmbunătățirea comunicării interne și externe, asigurarea unui parteneriat eficient cu toți actorii interesați, pentru realizarea actului de justiție.

Obiectivul general 5: sprijin umanitar pentru femeile și fetele care provin din zonele de conflict și postconflict implică o abordare sensibilă la gen pentru femeile, fetele și femeile cu copii care provin din zonele de conflict sau război și trebuie să beneficieze de asistență umanitară imediată. Persoanele admise în scop umanitar sau cele strămutate intern au acces la servicii de securitate și siguranță.

Guvernul urmează să valorifice parteneriatele cu organizațiile societății civile și cu partenerii de dezvoltare pentru a face față crizelor, pentru a oferi asistență umanitară persoanelor refugiate, în particular femeilor, fetelor și femeilor cu copii, precum și pentru a preveni, a negocia și a soluționa problemele ce parvin din conflicte nesoluționate și afectează securitatea și siguranța populației.

Obiectivul general 6: comunicarea și raportarea determină Guvernul să îmbunătățească procedurile de asigurare a transparenței printr-o comunicare eficientă și prin includerea cerințelor minime privind discursurile, consultările și intervențiile sectoriale ce țin de domeniul de securitate și apărare.

IV. OBIECTIVE SPECIFICE

39. Prezentul Program are menirea de a realiza gradual și în mod avansat integrarea dimensiunii de gen în sectorul de securitate și apărare, atât pe plan național, cât și pe plan internațional, acționând prin încurajarea femeilor, în limitele sau în afara frontierei de stat, să asigure ,,educația prin pace și către pace”.

40. Ținând cont de direcțiile principale ale prezentului Program, reprezentarea calitativă a femeilor în sectorul de securitate și apărare, și asigurarea unui sector de securitate și apărare incluziv și eficient, au fost identificate următoarele obiective specifice.

Obiectiv specific	Descrierea
Obiectivul 1	Îmbinarea politicilor interne și externe pentru promovarea Agendei ,,Femeia, pacea și securitatea”
Obiectivul 2	Asigurarea egalității de gen prin aplicarea perspectivei holistice de

	încurajare a femeilor să participe activ în sectorul de securitate și apărare
Obiectivul 3	Participarea femeilor din sectorul de securitate și apărare în consolidarea păcii la nivel regional și internațional
Obiectivul 4	Reducerea barierelor și a stereotipurilor legate de rolul femeilor în sectorul de securitate și apărare
Obiectivul 5	Asigurarea în mod echitabil a oportunităților pentru femei și bărbați privind concilierea vieții profesionale cu cea de familie
Obiectivul 6	Consolidarea unui sistem operațional și funcțional de raportare până la sfârșitul anului 2027 și a cel puțin 100 de persoane consiliate cu scopul eradicării fenomenului discriminării, hărțuirii sexuale și morale și al violenței în bază de gen
Obiectivul 7	Dezvoltarea unui sistem incluziv de protecție a drepturilor femeilor în sectorul de securitate și apărare prin creșterea ponderii în poziții decizionale/operaționale până la cel puțin 10% și cel puțin 5 000 de persoane admise în scop umanitar, asistate pentru integrarea în societate
Obiectivul 8	Consolidarea măsurilor pozitive destinate femeilor pentru reabilitarea în cadrul sectorului de securitate și apărare
Obiectivul 9	Îmbunătățirea și alinierea cadrului legislativ la rigorile și standardele internaționale în materie de prevenire, protecție și reabilitare pentru persoanele afectate de conflict, atât în timpul conflictului, cât și postconflict
Obiectivul 10	Implementarea cadrului legal și procesual pentru a asigura accesul femeilor la justiție (atât la faza de raportare și investigare sau urmărire penală, cât și la faza de judecare), în contextul specific de conflict sau postconflict
Obiectivul 11	Consolidarea transparenței și a vizibilității în sectorul de securitate și apărare din perspectiva sensibilității la gen
Obiectivul 12	Raportarea și implicarea

V. IMPACTUL PROGRAMULUI

41. Fiecare obiectiv general este detaliat în câteva obiective specifice, care vor oferi o direcție clară cu privire la felul cum vor fi atinse rezultatele scontate. La rândul său, obiectivul specific cuprinde acțiuni concrete, care urmează a fi realizate în termene stabilite, astfel încât, la sfârșitul perioadei de implementare a prezentului Program, rezultatele obiectivului specific, precum și ale celui general, să poată fi cuantificate (tabelul 1).

42. Pe termen mediu, implementarea prezentului Program va contribui la analiza și la îmbunătățirea cadrului normativ, instituțional și organizațional, prin integrarea continuă și progresivă a dimensiunii de gen în sectorul de securitate și apărare, la o sinergie mai bună dintre autoritățile și instituțiile implementatoare, la furnizarea unui mediu de securitate și

apărare credibil în interiorul și în afara țării, la promovarea uniformă a mesajului de pace, crearea condițiilor propice pentru încurajarea femeilor de a participa la toate procesele și nivelurile de luare a deciziilor, inclusiv în soluționarea conflictelor, în cadrul unui sector incluziv, prevenirea și combaterea eficace a violenței, hărțuirii și discriminării, crearea noilor oportunități de conciliere a vieții profesionale și private, promovarea femeilor pentru a accede la funcții de conducere și misiuni internaționale civile sau militare de menținere a păcii.

43. Pe termen mediu și lung, impactul documentului de politici publice implică alinierea actelor normative naționale la standardele internaționale privind securitatea și drepturile omului prin intermediul bunei guvernări, inclusiv aplicarea acestora cu bună-credință. În acest context, rata și calitatea de reprezentare a femeilor va fi îmbunătățită, iar sectorul de securitate și apărare va deveni mai incluziv și mai eficient.

Tabelul 1

Obiectivul general	Obiectivul specific	Indicatori de rezultat al politicii publice	Sursa	Valoarea de referință (2023)	Ținta care urmează a fi atinsă (2027)
1	2	3	4	5	6
1. Creșterea nivelului de participare și reprezentare a femeilor în sectorul de securitate și apărare	1. Îmbinarea politicilor interne și externe pentru promovarea Agendei „Femeia, pacea și securitatea”	5 instruiri tematice organizate; 10 evenimente de presă organizate; 8 studii (analize) pe subiecte tematice desfășurate; Mecanisme instituționale privind Agenda „Femeia, pacea și securitatea” îmbunătățite	Bugetul autorităților implicate; surse externe	0	Cel puțin 1 000 de femei din sectorul de securitate și apărare informate și instruite, la nivelul autorităților administrației publice centrale și locale pe marginea Agendei „Femeia, pacea și securitatea”; gradul de protecție a femeilor împotriva discriminării și abuzului/hărțuirii/violenței crescut cu 15% până la sfârșitul anului 2027; ponderea femeilor implicate în procesul decizional în sectorul de securitate și apărare sporită cu 5%
	2. Asigurarea egalității de gen prin aplicarea perspectivei holistice de încurajare a femeilor să participe activ în sectorul de securitate și apărare	Număr de asociații profesionale din domeniul de securitate și apărare, nou-create și înregistrate pentru promovarea femeilor extins; 5 campanii de informare și	Bugetul autorităților implicate/surse externe	3 asociații existente 3 asociații	Cel puțin o asociație nou-creată pentru promovarea femeilor în unul dintre sectoarele de securitate și apărare; cel puțin 2 statute interne ale

1	2	3	4	5	6
		vizibilitate desfășurate		existente 0	asociațiilor profesionale revizuite, cu extinderea competențelor și domeniilor de activitate în sprijinul femeilor din sectorul de securitate și apărare; prezență a femeilor la diferite evenimente din sectorul de securitate și apărare pentru încurajare și implicare crescută cu 10%
	3. Participarea femeilor din sectorul de securitate și apărare în consolidarea păcii la nivel regional și internațional	Formatoare în domeniul Agendei „Femeia, pacea și securitatea” și privind misiunile internaționale formate; posturi de ofițeri de legătură/atașați peste hotarele țării, cu atribuții în domeniul afacerilor interne, securității și apărării identificate și create; număr sporit de femei instruite ca ofițeri de legătură/atașați	Bugetul autorităților implicate/surse externe	0 3 posturi	Cel puțin 50 de formatoare pregătite pentru sistemul de securitate și apărare în misiuni și operațiuni de menținere a păcii sub egida ONU, UE sau alte organizații internaționale; cel puțin 5 posturi de ofițeri de legătură/atașați de securitate/atașați militari trimiși la post în străinătate identificate și create și 20 de femei instruite
2. Prevenirea inechităților, violenței și hărțuirii în sectorul de securitate și	4. Reducerea barierelor și a stereotipurilor legate de rolul femeilor în sectorul de securitate și apărare	Mediu prietenos și sigur pentru femeile din sistemul de securitate și apărare pentru raportarea cazurilor de	Bugetul autorităților implicate/surse externe	0	Număr de cazuri identificate și raportate despre fenomenul violenței și hărțuirii sexuale și psihologice la locul de

1	2	3	4	5	6
apărare, prin reducerea riscurilor și eliminarea consecințelor asociate discriminării		violență și hărțuire sexuală și psihologică la locul de muncă format; inițiative ale femeilor în prevenirea și eliminarea stereotipurilor din sectorul de securitate și apărare implementate grad de prevenire și acces la protecție împotriva hărțuirii și violenței crescut		0 0	muncă în sectorul de apărare și securitate crescut cu 7 % în cadrul a 8 instruiri periodice și pentru 200 de participanți; cel puțin 5 inițiative ale femeilor pentru reducerea barierelor și stereotipurilor legate de rolul femeilor în sectorul de securitate și apărare prezentate; cel puțin două rapoarte de evaluare a riscurilor, amenințărilor și vulnerabilităților femeilor din sectorul de securitate și apărare elaborate
	5. Asigurarea în mod echitabil a oportunităților pentru femei și bărbați privind concilierea vieții profesionale cu cea de familie	Mediu prietenos între bărbați și femei în sectorul de securitate și apărare crescut; persoane instruite în domeniul drepturilor omului; lista necesităților și recomandărilor identificate pentru femeile și bărbații din zona de securitate întocmită; nivel crescut de sensibilizare prin informații utile, ghidare și orientare a bărbaților și	Bugetul autorităților implicate/surse externe	0 0	Până la 3 acorduri de parteneriate încheiate între instituția angajatoare și instituțiile de educație timpurie/școli, federații de sport, instituții de cultură, artă; materiale didactice și informații la subiectele egalității de gen, precum și femeia, pacea și securitatea

1	2	3	4	5	6
		femeilor; nivel sporit de reziliență în mediul profesional		0	elaborate și diseminate până la 5 000 de exemplare; 100 de ședințe de consiliere psihologică pentru femei și bărbați (militari, polițiști și funcționari publici cu statut special) și familiile acestora din sectorul de securitate și apărare care activează în condiții de risc/gardă desfășurate
3. Protecția prin intermediul bunei guvernări și capabilități dezvoltate	6. Consolidarea unui sistem operațional și funcțional de raportare până la sfârșitul anului 2027 și a cel puțin 100 de persoane consiliate cu scopul eradicării fenomenului discriminării, hărțuirii sexuale și morale și al violenței în bază de gen	Timpul de raportare, informare și diminuare a riscurilor redus; asistență și consiliere juridică psihologică și socială calificată și servicii de reabilitare la nivel local acordate persoanelor discriminate, hărțuite sexual și moral, precum și celor care au suferit în urma violenței în bază de gen din cadrul sectorului de securitate; sistem digitalizat de raportare internă a cazurilor de discriminare și a faptelor conexe	Bugetul autorităților implicate/surse externe	0 0 0	Compendiu de referință pentru ghidare aplicativă privind lecțiile învățate și diseminate cu privire la cazurile de discriminare, hărțuire sexuală și morală, precum și de violență în bază de gen din cadrul sectorului de securitate elaborat; sistem digitalizat, operațional și funcțional la nivel instituțional pentru raportarea cazurilor de discriminare, hărțuire sexuală și morală, precum și a cazurilor de violență în bază de gen în sectorul de securitate;

1	2	3	4	5	6
				0 0	raport național public cu privire la situația prevenirii discriminării, hărțuirii sexuale și morale și a violenței în bază de gen în sectorul de securitate și apărare elaborat; 5 instruiri în domeniul investigării cazurilor de discriminare, hărțuire sexuală și morală pentru 10 formatori desfășurate; 100 de persoane consiliate
	7. Dezvoltarea unui sistem incluziv de protecție a drepturilor femeilor în sectorul de securitate și apărare prin creșterea ponderii în poziții decizionale/operaționale până la cel puțin 10% și cel puțin 5 000 de persoane admise în scop umanitar, asistate pentru integrarea în societate	Formatori formați; proces de colectare a datelor și a informațiilor, precum și de dezagregare a acestora îmbunătățit; promovare a femeilor în funcții de conducere operaționale/în comisii de evaluare încurajată; Programe de mentorat și leadership în sectorul de securitate și apărare dezvoltat; coeziune socială, culturală și economică pentru răspunsul de urgență la criza din Ucraina intensificată	Bugetul autorităților implicate/surse externe	0 0 0 0	Un concept dezvoltat privind fezabilitatea introducerii instituției ,,Ombudperson pentru egalitatea de gen”; 25 de formatori instruiți în evaluarea calităților manageriale și personale ale bărbaților și femeilor din sectorul de securitate și apărare; oportunități pentru accesarea posturilor de conducători/conducătoare de Inspectorate de poliție la nivel central sau local, conducători/membri ai comisiilor de evaluare a

1	2	3	4	5	6
				0 0	militarilor de către femei create; nivel de participare în comisii, comitete, alte structuri decizionale din sectorul de securitate și apărare crescut până la 10%; cel puțin 2 programe de mentorat și liderism pentru femeile din sector elaborate; suport pentru 5 000 de persoane refugiate asistate în vederea asigurării coeziunii sociale a persoanelor admise în scop umanitar
4. Reabilitarea persoanelor afectate prin măsuri eficiente, sustenabile și inteligente	8. Consolidarea măsurilor pozitive destinate femeilor pentru reabilitarea în cadrul sectorului de securitate și apărare.	Acomodare rezonabilă și incluzivă asigurată; capacități instituționale pentru gestionarea riscurilor dezvoltate	Bugetul autorităților implicate/surse externe	0 0	Curs de instruire privind reabilitarea psihologică elaborat și pilotat; capacități instituționale pentru gestionarea situațiilor de risc dezvoltate pentru 20 de persoane
5. Sprijin umanitar pentru femeile și fetele care provin din zonele de conflict și postconflict	9. Îmbunătățirea și alinierea cadrului legislativ la rigorile și standardele internaționale în materie de prevenire, protecție și reabilitare pentru persoanele	Bune practici și experiențe privind asigurarea egalității de gen, prevenirea, protecția și incluziunea socială a persoanelor afectate de conflict/război diseminate	Bugetul autorităților implicate/surse externe	0 0	Inventar al bunelor practici și experiențe până la sfârșitul anului 2027 elaborat; studiu de compatibilitate de armonizare a legislației naționale la noile acte internaționale ce țin de

1	2	3	4	5	6
	afectate de conflict, atât în timpul conflictului, cât și postconflict.				domeniul prevenirii, protecției și reabilitării pentru persoanele afectate de conflict, atât în timpul conflictului, cât și postconflict realizat
	10. Implementarea cadrului legal și procesual pentru a asigura accesul femeilor la justiție (atât la faza de raportare și investigare sau urmărire penală, cât și la faza de judecare), în contextul specific de conflict sau postconflict	Legea nr. 137/2016 cu privire la reabilitarea victimelor infracțiunilor completată cu prevederi privind accesul la justiție a femeilor, fetelor și femeilor cu copii care provin din zonele de conflict, în contextul specific de conflict continuu sau postconflict: Hotărârea Guvernului nr. 21/2023 privind acordarea protecției temporare persoanelor strămutate din Ucraina completată cu prevederi specifice persoanelor admise în scop umanitar	Bugetul autorităților implicate/surse externe	0 0	Noi prevederi legale incluse în Legea nr. 137/2016 și Hotărârea Guvernului 21/2023; materiale informative diseminate pentru 1 000 de persoane refugiate
6. Comunicarea și raportarea	11. Consolidarea transparenței și a vizibilității în sectorul de securitate și apărare din perspectiva sensibilității	Comunicare și vizibilitate prin comunicate și evenimente de presă, conferințe etc. cu actori guvernamentali și	Bugetul autorităților implicate	0	Prezența mediatică crescută cu 15% până în anul 2027

1	2	3	4	5	6
	la gen	neguvernamentali, parteneri consolidate			
	12. Raportarea și implicarea	Nivel de implicare în sectorul de securitate și apărare a actorilor guvernamentali și neguvernamentali intensificat	Bugetul autorităților implicate	0	5 rapoarte anuale realizate

VI. COSTURI

44. Prezentul Program va fi finanțat din două surse principale: bugetul de stat și contribuția partenerilor de dezvoltare.

Exercițiul de calculare a costurilor aproximative s-a bazat pe o ipoteză generală de estimare doar a costurilor suplimentare, pentru a asigura implementarea deplină și cu succes a măsurilor planificate. Activitățile desfășurate cu resursele umane existente nu au fost estimate, cum ar fi sarcinile administrative – acțiuni care țin de elaborarea și implementarea cadrului legislativ și de reglementare etc. (cu excepția cazului în care este nevoie de asistență externă). Costurile directe suplimentare estimate pentru implementarea prezentului Program sunt estimate la 23 606,9 mii de lei, care vor fi acoperite de către partenerii de dezvoltare, conform tabelului 2, iar cheltuielile din bugetul de stat se vor încadra în limitele bugetelor autorităților responsabile de implementarea acțiunilor și nu vor genera costuri suplimentare celor prevăzute în bugetul de stat.

Tabelul 2

Costurile estimative
pentru realizarea Programului

Obiectiv specific	Descrierea	Costuri totale (mii lei)	2023	2024	2025	2026	2027
Obiectivul 1	Îmbinarea politicilor interne și externe pentru promovarea Agendei „Femeia, pacea și securitatea”	**1 183,6**	**246,2**	**422,5**	**189,5**	**231,1**	**94,3**
Obiectivul 2	Asigurarea egalității de gen prin aplicarea perspectivei holistice de încurajare a femeilor să participe activ în sectorul de securitate și apărare	**130**	**25**	**55**	**25**	**25**	**0**
Obiectivul 3	Participarea femeilor din sectorul de securitate și apărare în consolidarea păcii la nivel regional și internațional	**8 231,4**	**46,6**	**2 131,6**	**2 091,6**	**1 991,6**	**1 970**
Obiectivul 4	Reducerea barierelor și a stereotipurilor legate de rolul femeilor în sectorul de securitate și apărare	**6 286**	**267,96**	**1 666,96**	**1 450,36**	**1 450,36**	**1 450,36**

Obiectivul 5	Asigurarea în mod echitabil a oportunităților pentru femei și bărbați privind concilierea vieții profesionale cu cea de familie	**340**	**120**	**220**	**0**	**0**	**0**
Obiectivul 6	Consolidarea unui sistem operațional și funcțional de raportare până la sfârșitul anului 2027 și a cel puțin 100 de persoane consiliate cu scopul eradicării fenomenului discriminării, hărțuirii sexuale și morale și al violenței în bază de gen	**1 070,6**	**137**	**449,2**	**227,2**	**227,2**	**30**
Obiectivul 7	Dezvoltarea unui sistem incluziv de protecție a drepturilor femeilor în sectorul de securitate și apărare prin creșterea ponderii în poziții decizionale/operaționale până la cel puțin 10% și cel puțin 5 000 de persoane admise în scop umanitar, asistate pentru integrarea în societate	**2 945,6**	**593,6**	**607,7**	**598,6**	**626,1**	**519,6**
Obiectivul 8	Consolidarea măsurilor pozitive destinate femeilor pentru reabilitarea în cadrul sectorului de securitate și apărare	**344,7**	**0**	**21**	**102,9**	**72,9**	**147,9**
Obiectivul 9	Îmbunătățirea și alinierea cadrului legislativ la rigorile și standardele internaționale în materie de prevenire, protecție și reabilitare pentru persoanele afectate de conflict, atât în timpul conflictului, cât și postconflict	**305**	**35**	**102,5**	**87,5**	**27,5**	**52,5**

Obiectivul 10	Implementarea cadrului legal și procesual pentru a asigura accesul femeilor la justiție (atât la faza de raportare și investigare sau urmărire penală, cât și la faza de judecare), în contextul specific de conflict sau postconflict	**250**	**0**	**75**	**75**	**50**	**50**
Obiectivul 11	Consolidarea transparenței și a vizibilității în sectorul de securitate și apărare din perspectiva sensibilității la gen	**600,0**	**100,0**	**200,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**
Obiectivul 12	Raportarea și implicarea	**1 920**	**0**	**480,0**	**480,0**	**480,0**	**480,0**
	Total costuri (mii lei)	**23 606,9**	**1 571,36**	**6 431,46**	**5 427,66**	**5 281,76**	**4 894,66**

VII. RISCURI DE IMPLEMENTARE

45. În vederea atingerii efective a obiectivelor generale și speciale ale prezentului Program, sunt identificate un set de riscuri care ar putea influența executarea activităților înscrise în acest document.

Riscul anticipat	Impact (înalt, mediu, scăzut)	Probabilitate (joasă, medie, înaltă)	Măsuri de diminuare/ înlăturare a riscurilor
1. Risc extern Aprofundarea crizei umanitare, economice, de securitate	Înalt	Medie	1. Monitorizarea continuă a situației privind fluxul migrațional și abuzurile raportate. 2. Intensificarea acțiunilor de comunicare
2. Risc politic Instabilitatea politică	Înalt	Medie	1. Asigurarea stabilității și continuității implementării la nivel local și central de către specialiști în domeniu. 2. Implementarea unor proiecte de asistență externă ca măsuri alternative de atenuare a consecințelor

3. Risc financiar Repartizarea insuficientă a mijloacelor financiare de către autoritățile/ instituțiile responsabile de implementarea Programului național și de realizarea Planului de acțiuni	Înalt	Medie	1. Stabilirea parteneriatelor de cooperare cu structurile similare ale altor state pe subiecte conexe. 2. Accesarea fondurilor de asistență externă
4. Risc de comunicare Neglijarea comunicării și mediatizării subiectelor privind Agenda „Femeia, pacea și securitatea”	Mediu	Medie	1. Desfășurarea campaniilor de comunicare privind reducerea prejudecăților și stereotipurilor de gen existente în societate 2. Promovarea solidarității conducerii structurilor de apărare și securitate prin mesaje de abilitare și împuternicire a femeilor de a fi active la menținerea păcii și securității
5. Risc uman: Fluctuația sau lipsa resurselor umane calificate	Mediu	Medie	1. Recrutarea noilor angajați în cazul funcțiilor vacante. 2. Identificarea unor stimulente nonfinanciare de motivare a personalului

46. Pentru diminuarea sau atenuarea riscurilor, este necesar de a accelera accesarea fondurilor partenerilor de dezvoltare pentru acoperirea activităților ce necesită intervenție extinsă. Totodată, formarea formatorilor ar genera o resursă stabilă pentru accelerarea proceselor și atingerea rezultatelor. De asemenea, campaniile de sensibilizare și informare ar influența mai eficient aspectul de prevenție.

VIII. AUTORITĂȚILE ȘI INSTITUȚIILE RESPONSABILE

47. Prezentul Program național urmează a fi implementat de către autoritățile administrației publice centrale și instituțiile din cadrul sectorului de securitate și apărare al Republicii Moldova, în parteneriat și cooperare cu autoritățile administrației publice locale, cu mediul asociativ și neguvernamental, cu mediul academic și instituțiile de învățământ și cu partenerii de dezvoltare.

48. Autoritățile și instituțiile care contribuie la punerea în aplicare a prezentului Program sunt:

1) Ministerul Afacerilor Interne (inclusiv subdiviziunile din subordine);
2) Ministerul Apărării (inclusiv subdiviziunile din subordine);
3) Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene;
4) Ministerul Educației și Cercetării;
5) Ministerul Justiției (Administrația Națională a Penitenciarelor);
6) Serviciul Vamal;
7) Serviciul de Protecție și Pază de Stat;
8) Centrul Național Anticorupție;
9) Serviciul de Informații și Securitate;
10) Biroul politici de reintegrare al Cancelariei de Stat.

49. În procesul de implementare a prezentului Program, autoritățile responsabile, inclusiv instituțiile de învățământ/academice sau de instruire din subordine vor coopera cu alte autorități ale administrației publice centrale și locale, cu organizațiile neguvernamentale, precum și cu partenerii de dezvoltare.

50. Sectorul de securitate și apărare este sprijinit în demersurile sale și de alte instituții-cheie, al căror rol este necesar pentru buna implementare a prezentului Program, precum:

1) Ministerul Muncii și Protecției Sociale;
2) Ministerul Sănătății;
3) Procuratura Generală;
4) Comisiile parlamentare sectoriale;
5) Oficiul Avocatului Poporului.

51. Acestea sunt responsabile să integreze prevederile Planului de acțiuni în planurile de acțiuni sau de activitate instituționale, să monitorizeze și să raporteze conform termenelor stabilite cu privire la progresul și dificultățile implementării și să desemneze persoane responsabile de coordonarea acestui proces.

52. Pentru instituțiile care nu se află în subordonarea Guvernului, prezentul Program este oferit în calitate de recomandare, iar implementarea acestuia va fi realizată în coordonare cu instituțiile vizate.

53. Ministerul Afacerilor Interne este instituția responsabilă de coordonarea implementării prezentului Program și poate crea grupuri de lucru interinstituționale sau alte formate și platforme de lucru menite să sprijine implementarea documentului de politici publice. În cadrul grupurilor de lucru pot fi invitați cu drept de decizie, în calitate de observatori sau experți, și alte persoane din mediul academic, mediul asociativ sau neguvernamental, parteneri de dezvoltare și donatori, asociații profesionale în domeniu, reprezentanți ai mass-mediei și ai administrației publice locale, alți actori interesați.

54. Autoritatea cu rol de coordonator al prezentului Program va consulta mediul asociativ și neguvernamental, mediul academic și partenerii de dezvoltare pentru a identifica cele mai eficiente instrumente și metode de coordonare pentru buna implementare a documentului de politici publice. Actorii interesați vor fi încurajați să identifice obiectivele din cadrul Planului de acțiuni, precum și instituțiile publice cu care vor colabora în procesul de implementare și oferire a asistenței.

55. Actorii interesați pot crea platforme de cooperare, consultări, ședințe pe platforme virtuale, încheia parteneriate sau implementa proiecte de asistență comună, au posibilitatea de a se asocia, de a accesa proiecte de asistență externă sau de a atrage fonduri destinate implementării prezentului Program și a Planului de acțiuni.

56. Cooperarea și consultarea pe marginea implementării prezentului Program și a Planului de acțiuni poate fi extinsă în bază de parteneriat cu Parlamentul și Președinția.

IX. MONITORIZARE ȘI RAPORTARE

57. Pe parcursul implementării prezentului Program, vor fi realizate următoarele proceduri de monitorizare și evaluare:

1) monitorizare anuală – anual va fi generat raportul privind implementarea prezentului Program. Raportul anual are un caracter analitic și constituie un document de referință pentru planificarea următorului an de activitate, inclusiv pentru corectarea lacunelor identificate. Acesta se publică pe pagina web oficială a Ministerului Afacerilor Interne;

2) evaluare intermediară bianuală – la expirarea a doi ani de implementare (2024 și 2026) vor fi desfășurate evaluări intermediare, cu înscrierea rezultatelor, a punctelor forte și a punctelor slabe, a amenințărilor și a vulnerabilităților într-un raport distinct, a cărui menire este verificarea intermediară a atingerii impactului prezentului Program. În procesul de elaborare a raportului vor fi analizați indicatorii cantitativi și calitativi și vor fi formulate recomandări;

3) evaluare finală – la sfârșitul perioadei de implementare a documentului de politici publice, se efectuează o evaluare finală pentru a estima gradul de implementare a prezentului Program în ansamblu, din perspectiva a două direcții principale: îmbunătățirea ratei și a calității de reprezentare a femeilor; caracterul incluziv și eficient al sectorului de securitate și apărare.

58. În cazul în care în procesul de evaluare intermediară se atestă devieri de la activitățile planificate (acțiunile, indicatorii de rezultat și monitorizare), raportul de evaluare menționat poate constitui temei pentru inițierea procesului de modificare a Planului de acțiuni.

59. Rapoartele anuale de monitorizare și rapoartele de evaluare intermediară și finală vor fi elaborate de către Ministerul Afacerilor Interne, în baza informației prezentate de către autorități, instituții și alți actori responsabili de implementare, conform unui format prestabilit, care, după validarea raportului, va fi făcut public, dar nu mai târziu decât o lună după finalizarea raportului.

60. Ministerul Afacerilor Interne va coordona procesul de colectare a informațiilor din partea instituțiilor responsabile de implementare a prezentului Program, solicitând date, informații, analize sau alte categorii de studii relevante pentru monitorizarea și evaluarea gradului de implementare a documentului de politici publice. După caz, Ministerul Afacerilor Interne, ca instituție coordonatoare responsabilă de realizarea prezentului Program, poate stabili un alt format de colectare și analiză a informației în vederea monitorizării și evaluării, care va fi reflectat în rapoartele narative de progres.

61. Raportul de evaluare finală urmează să fie transmis Cancelariei de Stat pentru monitorizarea nivelului de implementare a prezentului Program de către Ministerul Afacerilor Interne.

PLANUL DE ACȚIUNI
privind punerea în aplicare a Programului național
de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU
privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2023-2027

Obiectiv specific	Acțiuni	Indicatori de monitorizare și măsuri de verificare	Costuri de implementare (mii lei)	Sursa de finanțare	Termen de realizare	Instituții responsabile	Parteneri
1	2	3	4	5	6	7	8
OBIECTIVUL GENERAL 1. CREȘTEREA NIVELULUI DE PARTICIPARE ȘI REPREZENTARE A FEMEILOR ÎN SECTORUL DE SECURITATE ȘI APĂRARE							
Obiectivul specific nr. 1. Îmbinarea politicilor interne și externe pentru promovarea Agendei „Femeia, pacea și securitatea”	1.1. Desfășurarea de seminare, reuniuni, ședințe și instruiri, campanii de informare cu privire la aprobarea Programului național și a Planului de acțiuni aferent pentru perioada 2023-2027	Cel puțin câte o instruire în fiecare instituție din sectorul de securitate și apărare desfășurată; personal informat sau/și instruit; informări de presă realizate	2023-64,5	Partenerii de dezvoltare	Trimestrul II, 2023	Ministerul Afacerilor Interne; Ministerul Apărării; Centrul Național Anticorupție; Ministerul Educației și Cercetării; Ministerul Muncii și Protecției Sociale; Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene; Serviciul Vamal; Serviciul de Protecție și Pază de Stat; Ministerul Justiției (Administrația Națională a Penitenciarelor); Serviciul de Informații și Securitate; alte autorități interesate	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății civile
	1.2. Organizarea	Cel puțin o	2023-25,4	Partenerii de	Trimestrul II,	Ministerul Afacerilor	Parteneri

1	2	3	4	5	6	7	8
	Conferinței tematice privind lansarea și punerea în aplicare a Programului național și a Planului de acțiuni aferent pentru accentuarea importanței implementării Rezoluției 1325	conferință tematică pentru toate autoritățile și instituțiile implementatoare organizată; angajamentul instituțional de implementare consolidat		dezvoltare	2023	Interne; Ministerul Apărării; Centrul Național Anticorupție; Ministerul Educației și Cercetării; Ministerul Muncii și Protecției Sociale; Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene; Serviciul Vamal; Serviciul de Protecție și Pază de Stat; Ministerul Justiției (Administrația Națională a Penitenciarelor); Serviciul de Informații și Securitate; alte autorități interesate	de dezvoltare; organizațiile societății civile
	1.3. Promovarea în mass-media, inclusiv în mediul online a materialelor privind încadrarea femeilor în funcții de conducere/posturi/ specialități ocupate, precum și rolul asumat de femei în diferite operațiuni	Număr sporit de comunicate, publicații sau informări de presă; Leadership în rândul femeilor promovat; femeile din sistemul de apărare și securitate implicate în societate și influența acestora	În limitele mijloacelor alocate	Bugetul autorităților/ instituțiilor implicate	2027	Ministerul Afacerilor Interne; Ministerul Apărării; Ministerul Justiției (Administrația Națională a Penitenciarelor)	Asociațiile femeilor din sectorul de securitate și apărare; autoritățile administrației publice locale

1	2	3	4	5	6	7	8
		asupra mediului specific de activitate în vederea creșterii eficienții instituției evaluată					
	1.4. Studiu (cercetare) privind schimbarea percepțiilor și atitudinilor față de femei în sectorul de securitate și apărare din perspectiva societății și din perspectiva mediului profesional	2 studii (cercetare) realizate privind evaluarea atitudinilor față de femei în sectorul de securitate și apărare în perioada implementării prezentului Program	2023-17,4 2026-17,4 Total: 34,8	Partenerii de dezvoltare	Trimestrul II, 2026	Ministerul Afacerilor Interne; Ministerul Apărării; Centrul Național Anticorupție; Serviciul de Protecție și Pază de Stat; Ministerul Justiției (Administrația Națională a Penitenciarelor)	Asociațiile femeilor din sectorul de securitate și apărare; autoritățile administrației publice locale
	1.5. Realizarea studiilor (cercetărilor) privind satisfacerea necesităților femeilor în sectorul de apărare și securitate la nivelul instituției/ organizației	2 studii de cercetare realizate; grad crescut de mulțumire față de relațiile interpersonale la nivel de instituție sau sector	2023-79,4 2026-79,4 Total: 158,8	Partenerii de dezvoltare	Trimestrul II, 2026	Ministerul Afacerilor Interne; Ministerul Apărării; Centrul Național Anticorupție; Serviciul de Protecție și Pază de Stat; Ministerul Justiției (Administrația Națională a Penitenciarelor); Serviciul de Informații și Securitate;	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății civile

1	2	3	4	5	6	7	8
	1.6. Studiu de identificare a abilităților manageriale și leadership a femeilor în sectorul de securitate și apărare (stimă de sine, încredere de sine, imagine de sine, abilități de comunicare asertivă, tactică comportamentală, spirit de echipă, solidaritate și altruism	Studiu realizat; lista profilului femeilor care sunt promovate elaborată; necesități de instruire a femeilor în sectorul de securitate și apărare identificate; aprecieri pozitive a femeilor la nivel de conducere la nivel de instituție, stat, nivel internațional manifestate	2024-49,0	Partenerii de dezvoltare	Trimestrul III, 2024	Ministerul Afacerilor Interne; Ministerul Apărării; Centrul Național Anticorupție; Serviciul de Protecție și Pază de Stat; Ministerul Justiției (Administrația Națională a Penitenciarelor)	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății civile
	1.7. Desfășurarea analizei instituționale (Chestionar anonim) referitor la identificarea hărțuirii la locul de muncă prin analiza corelației dintre conducător și angajat în sectorul de securitate și apărare	Analiză instituțională realizată; drepturi respectate și revendicate; grad crescut de protecție a femeilor împotriva abuzurilor; raportarea cazurilor stimulată	2023-29,5 2024-29,5 2025-29,5 2026-29,5 2027-29,5 Total: 147,5	Partenerii de dezvoltare	Trimestrul III, 2027	Ministerul Afacerilor Interne; Ministerul Apărării; Serviciul de Protecție și Pază de Stat; Ministerul Justiției (Administrația Națională a Penitenciarelor); Centrul Național Anticorupție	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății civile
	1.8. Desfășurarea studiului cu privire la necesitățile de	Studiu realizat; aria subiectelor pentru cursuri	2024-49,0	Partenerii de dezvoltare	Trimestrul III, 2024	Ministerul Afacerilor Interne; Ministerul Apărării; Centrul	Parteneri de dezvoltare;

1	2	3	4	5	6	7	8
	dezvoltare profesională și personală a femeilor în domeniul de securitate și apărare	tematice referitoare la egalitatea de gen, toleranță zero față de discriminare, hărțuire și violență bazată pe diferența de sex identificată				Național Anticorupție; Serviciul de Protecție și Pază de Stat; Ministerul Justiției (Administrația Națională a Penitenciarelor)	organizațiile societății civile
	1.9. Realizarea studiului cu privire la impactul pandemiei și post Covid-19 asupra femeilor din sectorul de securitate și apărare	Studiu realizat; gradul, sensibilitatea și dinamica violenței domestice reduse	2023-30,0	Partenerii de dezvoltare	Trimestrul III, 2023	Ministerul Afacerilor Interne; Centrul Național Anticorupție; Ministerul Apărării, Serviciul de Protecție și Pază de Stat; Ministerul Justiției (Administrația Națională a Penitenciarelor)	Parteneri de dezvoltare; autoritățile administrației publice locale; organizațiile societății civile
	1.10. Desfășurarea analizei privind gradul de compatibilitate a legislației naționale în domeniul „Femeile, pacea și securitatea” la standardele internaționale	Analiză realizată; set de propuneri pentru completare, modificarea sau îmbunătățirea legislației naționale elaborat	2024-35,0	Partenerii de dezvoltare	2024	Ministerul Afacerilor Interne; Ministerul Apărării; Centrul Național Anticorupție; Serviciul Vamal; Serviciul de Protecție și Pază de Stat; Ministerul Justiției (Administrația Națională a Penitenciarelor)	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății civile
	1.11. Desfășurarea analizei (cercetare) elaborate de către UN Women privind	Analiză realizată; problematica dimensiunii de gen integrată în	2024-100,0	Partenerii de dezvoltare	Trimestrul II, 2024	Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Interne; Centrul Național Anticorupție;	Parteneri de dezvoltare; organizațiile

1	2	3	4	5	6	7	8
	necesitățile femeilor implicate în prevenirea situațiilor de criză în domeniul de securitate și apărare și în negocierile privind reglementarea transnistreană, în baza informațiilor colectate de la autoritățile publice	documentele de planificare, grupuri de lucru, negocieri sau mediere; acte încheiate și implementate; set de recomandări pentru îmbunătățirea rolului femeilor implementate				Cancelaria de Stat (Biroul Politici de Reintegrare); Ministerul Justiției (Administrația Națională a Penitenciarelor)	e societății civile
	1.12. Creșterea nivelului de participare și implicare a femeilor în activități specifice sectorului de securitate și apărare, la toate nivelurile și în toate domeniile de specialitate	Rata femeilor promovate în poziții decizionale crescută cu minimum 4 puncte procentuale, până în anul 2027; număr sporit de femei implicate în procesul decizional de soluționare a conflictelor sau/și misiuni de menținere a păcii	În limitele mijloacelor alocate	Bugetul autorităților/ instituțiilor implicate	Trimestrul I, 2027	Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Interne; Serviciul de Informații și Securitate	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății civile
	1.13. Elaborarea și implementarea unor programe de conciliere a vieții profesionale și familiale, programe de	Cadrul normativ și instituțional elaborat prin crearea noilor oportunități;	2024-40,0 2025-40,0 2026-40,0 Total: 120,0	Partenerii de dezvoltare	Trimestrul I, 2026	Ministerul Apărării; Ministerul Muncii și Protecției Sociale; Ministerul Afacerilor Interne	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății

1	2	3	4	5	6	7	8
	mentorat și de altă natură specifice inclusiv sectorului de securitate și apărare	noi programe și oportunități identificate sau/și implementate					civile
	1.14. Creșterea capacităților profesionale prin instruire și transfer de cunoștințe și experiență pentru femei/femei negociatoare, femei și bărbați în cadrul echipelor mixte/ multidisciplinare pentru soluționarea conflictelor la toate etapele sale	Curs de instruire specializat instituit (elaborat și aprobat); cel puțin 50 de femei instruite și implicate în soluționarea conflictelor; noi capacități însușite prin instruire și educație; scenarii de acțiuni cu implicarea femeilor din sectorul de securitate și apărare elaborate	2024-64,8 2025-64,8 2026-64,8 2027-64,8 Total: 259,2	Partenerii de dezvoltare	Trimestrul III, 2027	Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Interne; Centrul Național Anticorupție; Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene; Cancelaria de Stat (Biroul politici de reintegrare)	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății civile
	1.15. Implicarea femeilor din localitățile din zona de securitate în activități organizate în comun cu donatorii externi în vederea consolidării capacităților de asigurare a păcii și securității	Noi capacități dezvoltate în rândurile autorităților administrației publice locale și ale comunităților defemei	2024-55,2 2025-55,2 Total: 110,4	Partenerii de dezvoltare	Trimestrul IV, 2025	Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Interne	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății civile; autoritățile administrației publice locale
Obiectivul specific	2.1. Desfășurarea	Număr crescut al	2024-30,0	Partenerii de	Trimestrul II,	Ministerul Apărării;	Parteneri

1	2	3	4	5	6	7	8
nr. 2. Asigurarea egalității de gen prin aplicarea perspectivei holistice de încurajare a femeilor să participe activ în sectorul de securitate și apărare	analizei și sistematizarea barierelor pentru participarea în condiții egale a femeilor în delegații, misiuni, operațiuni, comisii/comitete/consilii, alte acțiuni de consolidare a sectorului de securitate și apărare în vederea eliminării riscurilor asociate caracterului incluziv dintre femei și bărbați	situațiilor identificate; prezență sporită a femeilorla diferite evenimente din sectorul de securitate și apărare pentru încurajare		dezvoltare	2024	Ministerul Afacerilor Interne; Serviciul Vamal; Serviciul de Protecție și Pază de Stat; Ministerul Justiției (Administrația Națională a Penitenciarelor); Serviciul de Informații și Securitate	de dezvoltare; organizațiile societății civile
	2.2. Acordarea suportului pentru femeile din sectorul de securitate și apărare, la nivel de conducere, de a participa la toate nivelurile procesului de menținere a păcii prin contribuție diplomatică, instituțională sau financiară. Creșterea numărului de femei care participă în calitate de negociatori-șefi, reprezentanți politici, mediatori, pacificatori, ambasadori, comunicatori etc.	Cel puțin 20 de femei cu funcții de conducere ghidate anual (suport acordat); prezență sporită a femeilorla diferite evenimente din sectorul de securitate și apărare	2023-25,0 2024-25,0 2025-25,0 2026-25,0 Total: 100,0	Partenerii de dezvoltare	Trimestrul II, 2026	Ministerul Apărării: Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene; Ministerul Afacerilor Interne; Serviciul de Protecție și Pază de Stat; Ministerul Justiției (Administrația Națională a Penitenciarelor)	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății civile
	2.3. Încurajarea creării	Cel puțin 2	În limitele	Bugetul	Trimestrul III,	Serviciul de Protecție	Parteneri

1	2	3	4	5	6	7	8
	asociațiilor profesionale pentru promovarea femeilor în toate structurile și instituțiile din sectorul de securitate și apărare	asociații noi create și înregistrate din punct de vedere juridic și statut aprobat; activitatea asociațiilor noi lansată	mijloacelor alocate	autorităților/ instituțiilor implicate	2024	și Pază de Stat; Ministerul Justiției (Administrația Națională a Penitenciarelor)	de dezvoltare
	2.4. Extinderea mandatului asociațiilor profesionale pentru promovarea femeilor din sectorul de securitate și apărare, inclusiv pentru angajatele civile din sistem	Statutele interne ale asociațiilor revizuite; număr crescut al membrilor asociațiilor cu cel puțin 5%	În limitele mijloacelor alocate	Bugetul autorităților/ instituțiilor implicate	Trimestrul I, 2025	Ministerul Afacerilor Interne; Ministerul Apărării, Serviciul de Protecție și Pază de Stat; Ministerul Justiției (Administrația Națională a Penitenciarelor)	Organizații le societății civile
	2.5. Consultarea asociațiilor profesionale din sectorul de securitate și apărare în procesul de elaborare, adaptare și promovare a documentelor de politici și acte normative sectoriale	Număr sporit al documentelor avizate; set de recomandări formulate; relații de colaborare eficiente între a sociații și instituțiile din sectorul de securitate și apărare dezvoltate	În limitele mijloacelor alocate	Bugetul autorităților/ instituțiilor implicate	Trimestrul IV, 2027	Asociațiile profesionale pentru promovarea femeilor din sectorul de securitate și apărare; Ministerul Afacerilor Interne; Ministerul Apărării	Organizații le societății civile

1	2	3	4	5	6	7	8
	2.6. Desfășurarea campaniilor de informare și comunicare pentru sporirea vizibilității femeilor din sectorul de securitate și apărare și accesul la noi oportunități	Cel puțin o campanie anuală organizată și desfășurată; număr sporit de vizitatori unici și numărul de accesări ale articolelor postate	În limitele mijloacelor alocate	Bugetul autorităților/ instituțiilor implicate	Trimestrul I, 2027	Ministerul Afacerilor Interne; Ministerul Apărării; Centrul Național Anticorupție; Serviciul de Protecție și Pază de Stat; Ministerul Justiției (Administrația Națională a Penitenciarelor); Serviciul de Informații și Securitate	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății civile
Obiectivul specific nr. 3. Participarea femeilor din sectorul de securitate și apărare în consolidarea păcii la nivel regional și internațional	3.1. Participarea femeilor din sistemul de securitate și apărare în misiuni și operațiuni de menținere a păcii sub egida ONU, UE sau a altor organizații internaționale	Număr sporit de femei delegate în misiuni și operațiuni de menținere a păcii; contribuția femeilor la exercitarea cu succes a misiunilor crescută	2024-100,0 2025-100,0 Total: 200,0	Partenerii de dezvoltare	Trimestrul IV, 2027	Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene; Ministerul Afacerilor Interne	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății civile
	3.2. Formarea formatorilor-femei în domeniul de securitate și apărare prin crearea și digitalizarea platformelor virtuale	Cel puțin 40 de formatori certificați; cel puțin 4 instruiri desfășurate; rețea de formatori la nivel național creată	2023-25,0 2024-25,0 2025-25,0 2026-25,0 Total: 100,0	Partenerii de dezvoltare	Trimestrul IV, 2026	Ministerul Afacerilor Interne; Ministerul Apărării; Centrul Național Anticorupție; Serviciul Vamal; Serviciul de Protecție și Pază de Stat; Ministerul Justiției (Administrația Națională a Penitenciarelor)	Parteneri de dezvoltare; autoritățile administrației publice locale; organizațiile societății civile

1	2	3	4	5	6	7	8
	3.3. Consolidarea capacităților instituțiilor în domeniul gender și promovarea culturii de gen la nivel instituțional	25 de persoane instruite anual	2023-21,6 2024-21,6 2025-21,6 2026-21,6 Total: 86,4	Partenerii de dezvoltare	2026	Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Interne; Centrul NaționalAnticorupție; Serviciul Vamal; Serviciul de Protecție și Pază de Stat; Ministerul Justiției (Administrația Națională a Penitenciarelor); Ministerul Justiției	Parteneri de dezvoltare; autoritățile administrației publice locale; organizațiile societății civile
	3.4. Creșterea numărului de poziții de ofițeri de legătură sau justiție/atașați de securitate/atașați militari trimiși la post în străinătate din partea instituției sau a Republicii Moldova pentru consolidarea păcii și securității	Posturi de ofițeri de legătură/atașați de securitate/atașați militari create, prin modificarea cadrului legal; număr crescut de femei desemnate în aceste posturi; contribuții ale femeilor la asigurarea păcii și securității favorizate	2024-1.920,0 2025-1.920,0 2026-1.920,0 2027-1.920,0 Total: 7680,0 160,0*12/4 persoane	Partenerii de dezvoltare	Trimestrul IV, 2027	Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene; Ministerul Afacerilor Interne	Parteneri de dezvoltare
	3.5. Alinierea și implementarea standardelor internaționale pentru respectarea și promovarea drepturilor femeilor pe timp de pace sau conflict	Nivel sporit de implementare a standardelor internaționale; valorile și principiilor aplicării Rezoluției 1325	2024-40,0	Partenerii de dezvoltare	Trimestrul III, 2024	Ministerul Afacerilor Interne; Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene; Ministerul Apărării, Serviciul Vamal; Ministerul Justiției (Administrația	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății civile

1	2	3	4	5	6	7	8
		promovate				Națională a Penitenciarelor); Centrul Național Anticorupție	
	3.6. Integrarea respectului pentru drepturile femeilor, fetelor, femeilor cu copii în situații sensibile de conflict și postconflict, inclusiv în situații de protecție umanitară, eradicând impunitatea	Vulnerabilitățile și amenințările ce țin de violență bazată pe gen și violența sexuală reduse; Rezoluția CS ONU nr. 2647(2019) implementată	2023-25,0 2024-25,0 2025-25,0 2026-25,0 2027-25,0 Total: 125,0	Partenerii de dezvoltare	Trimestrul IV, 2027	Ministerul Sănătății; Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Interne; Ministerul Muncii și Protecției Sociale	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății civile; Congresul Autorităților Locale din Moldova
	3.7. Dezvoltarea, consolidarea și schimbul de informații și expertiză pe domeniul egalității de gen, al violenței sexuale sau bazate pe gen, în contextul specific de conflict sau postconflict	Situații și date raportate sau comunicate; schimb eficient de informații și date realizat	În limitele mijloacelor alocate	Bugetul autorităților/ instituțiilor implicate	Trimestrul IV, 2027	Ministerul Afacerilor Interne; Ministerul Apărării; Ministerul Muncii și Protecției Sociale	Parteneri de dezvoltare
OBIECTIVUL GENERAL 2. PREVENIREA INECHITĂȚILOR, VIOLENȚEI ȘI HĂRȚUIRII ÎN SECTORUL DE SECURITATE ȘI APĂRARE PRIN REDUCEREA RISCURILOR ȘI ELIMINAREA CONSECINȚELOR ASOCIATE DISCRIMINĂRII							

1	2	3	4	5	6	7	8
Obiectivul specific nr. 4. Reducerea barierelor și a stereotipurilor legate de rolul femeilor în sectorul de securitate și apărare	4.1. Cultivarea și promovarea respectului pentru drepturile și rolul femeii în instituțiile din sectorul de securitate și apărare	Numărul de informări, lecții publice, discursuri, ședințe de instruire, participări la evenimente cu caracter național și internațional	În limitele mijloacelor alocate	Bugetul autorităților/ instituțiilor implicate	Trimestrul IV, 2027	Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Interne; Serviciul de Informații și Securitate; Serviciul Vamal; Serviciul de Protecție și Pază de Stat; Ministerul Justiției (Administrația Națională a Penitenciarelor); Centrul Național Anticorupție	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății civile; Procuratura Generală
	4.2. Aplicarea principiului „Toleranță zero” față de fenomenul violenței și hărțuirii sexuale și psihologice la locul de muncă în sectorul de securitate și apărare	Numărul cazurilor identificate și raportate	În limitele mijloacelor alocate	Bugetul autorităților/ instituțiilor implicate	Trimestrul IV, 2027	Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Interne; Serviciul de Informații și Securitate; Serviciul Vamal; Serviciul de Protecție și Pază de Stat; Ministerul Justiției (Administrația Națională a Penitenciarelor); Centrul Național Anticorupție	Procuratura Generală
	4.3. Desfășurarea unei campanii de informare și comunicare pentru femeile din sectorul de securitate și apărare pentru raportarea	Activități informaționale realizate/număr de femei și bărbați participanți; un mediu	2024-140,0	Partenerii de dezvoltare	Trimestrul III, 2024	Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Interne; Serviciul de Informații și Securitate; Centrul	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății civile;

1	2	3	4	5	6	7	8
	cazurilor și acces la măsurile de protecție, inclusiv acțiuni de advocacy pentru incluziune socială pentru persoanele admise în scop umanitar (refugiați)	prietenos și securizat pentru femeile din sistem format				Național Anticorupție; Serviciul de Protecție și Pază de Stat; Ministerul Justiției (Administrația Națională a Penitenciarelor)	Procuratura Generală
	4.4. Sprijinirea și stimularea grupurilor coordonatoare în domeniul gender sau a subdiviziunilor competente din cadrul autorităților din sectorul de securitate și apărare să pună în aplicare inițiativele orientate spre eliminarea barierelor și a stereotipurilor în privința femeilor	Cel puțin o activitate/inițiativă per instituție, orientată spre eliminarea barierelor și stereotipilor împotriva femeilor, susținută și pusă în aplicare	2023-30,0 2024-30,0 2025-30,0 2026-30,0 2027-30,0 Total: 150,0	Partenerii de dezvoltare	Trimestrul III, 2027	Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Interne; Serviciul de Informații și Securitate; Centrul Național Anticorupție; Serviciul de Protecție și Pază de Stat; Ministerul Justiției (Administrația Națională a Penitenciarelor)	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății civile
	4.5. Evaluarea riscurilor, amenințărilor și a vulnerabilităților cu care se confruntă femeile din sectorul de securitate cu scopul de a îmbunătăți metodele și instrumentele de prevenire a abuzurilor	2 rapoarte de evaluare elaborate (evaluare inițială și evaluare finală); metode și instrumente de prevenire a abuzurilor identificate	2023-25,0 2024-25,0 Total: 50,0	Partenerii de dezvoltare	Trimestrul II, 2024	Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Interne; Centrul NaționalAnticorupție; Serviciul de Informații și Securitate; Serviciul de Protecție și Pază de Stat	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății civile; Procuratura Generală
	4.6. Revizuirea și adaptarea limbajului	Discursuri adaptate și	În limitele mijloacelor	Bugetul autorităților/	Trimestrul I, 2026	Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor	Autoritățile

1	2	3	4	5	6	7	8
	conducătorilor din sectorul de securitate și apărare pentru eradicarea mesajelor de ură sau de discriminare față de femei (adresări oficiale, jurăminte, imnuri etc.)	prietenoase promovării rolului femeilor în sectorul de securitate și apărare; aprecieri pozitive ale factorilor de conducere realizate	alocate	instituțiilor implicate		Interne; Serviciul de Informații și Securitate; Centrul Național Anticorupție; Serviciul de Protecție și Pază de Stat; Ministerul Justiției (Administrația Națională a Penitenciarelor)	administrației publice locale; societatea civilă; partenerii de dezvoltare; Procuratura Generală
	4.7. Organizarea de reuniuni, consultări, instruiri comune cu sectorul asociativ, mediul diplomatic, societatea civilă, organizațiile internaționale pentru preluarea celor mai bune practici și experiențe	2 reuniuni anuale organizate; lista bunelor practici preluate întocmită; un mediu prietenos între bărbați și femei în sectorul de securitate și apărare creat	2023-43,2 2024-43,2 2025-43,2 2026-43,2 2027-43,2 Total: 216,0	Partenerii de dezvoltare	Trimestrul II, 2027	Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Interne; Serviciul Vamal; Centrul Național Anticorupție; Serviciul de Protecție și Pază de Stat; Ministerul Justiției (Administrația Națională a Penitenciarelor)	Autoritățile administrației publice locale; societatea civilă; partenerii de dezvoltare; Procuratura Generală
	4.8. Ajustarea, revizuirea sau îmbunătățirea mecanismelor instituționale de prevenire, identificare, raportare, investigare și examinare a cazurilor de hărțuire și violență la nivel de instituție	1 document/raport privind propunerile și recomandările pentru revizuirea cadrului normativ/ instituțional elaborat număr sporit al cazurilor	2024-30,0	Partenerii de dezvoltare	Trimestrul II, 2024	Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Interne; Serviciul de Informații și Securitate; Centrul Național Anticorupție; Serviciul Vamal; Serviciul de Protecție și Pază de Stat; Ministerul Justiției (Administrația	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății civile; Procuratura Generală

1	2	3	4	5	6	7	8
		raportate și investigate				Națională a Penitenciarelor)	
	4.9. Acordarea de suport pentru structurile, subdiviziunile, direcțiile din cadrul instituțiilor și autorităților naționale ce implementează documente de politici ce țin de promovarea egalității de gen și a sectorului privind femeile, pacea și securitatea	Cel puțin 5 instruiri desfășurate în vederea integrării egalității de gen în documentele de politici publice; mecanism de motivare aplicat; capacități noi formate	2023-48,0 2024-48,0 2025-48,0 2026-48,0 2027-48,0 Total: 240,0	Partenerii de dezvoltare	Trimestrul II, 2027	Ministerul Afacerilor Interne; Ministerul Apărării; Ministerul Muncii și Protecției Sociale; Ministerul Justiției; Avocatul Poporului; alte autorități sau instituții publice	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății civile
	4.10. Instruirea autorităților administrației publice locale privind modul de abordare și gestionare a problemelor legate de violența sexuală, violența bazată pe gen sau alte fenomene conexe pe timp de conflict sau postconflict în comun	Cel puțin 4 instruiri desfășurate; cel puțin 100 de persoane instruite (cel puțin din 10 raioane, 100 de localități)	2024-54,0 2025-54,0 2026-54,0 2027-54,0 Total: 216,0	Partenerii de dezvoltare	Trimestrul III, 2027	Ministerul Muncii și Protecției Sociale; Ministerul Afacerilor Interne; Ministerul Apărării; Procuratura Generală; mediul asociativ și academic	Parteneri de dezvoltare, Congresul Autorităților Locale din Moldova; organizațiile societății civile; Procuratur

1	2	3	4	5	6	7	8
	cu organele poliției sau/și organele procuraturii, după caz, alți parteneri						a Generală
	4.11. Prevenirea și combaterea stereotipurilor în rândurile refugiaților/persoane admise în scop umanitar privind violența bazată pe gen, violența sexuală și discriminarea, inclusiv alte aspecte de gen	10 acțiuni de informare, sensibilizare, ghidare și orientare a refugiaților desfășurate; percepția de securitate și siguranță creată în stat, în centrele sau în comunitatea de acomodare a refugiatelor; coeziunea socială bazată pe prevenție și încredere formată	2024-25,0 2025-25,0 2026-25,0 2027-25,0 Total: 100,0	Partenerii de dezvoltare	2027	Ministerul Afacerilor Interne; Ministerul Muncii și Protecției Sociale; Ministerul Apărării; mediul asociativ și academic	Parteneri de dezvoltare, Congresul Autorităților or Locale din Moldova; organizațiile societății civile
	4.12. Elaborarea și sprijinirea proiectelor dedicate ce țin de protejarea femeilor, fetelor și femeilor cu copii în timpul conflictelor sau postconflict (strămutări interne) potrivit necesităților reale adaptate la nevoile acestora, la nivel local	5 proiecte/inițiative finanțate; reziliență și coeziune socială realizate	2024-1 150,0 2025-1 150,0 2026-1 150,0 2027-1 150,0 Total: 4600,0	Partenerii de dezvoltare	Trimestrul IV, 2027	Ministerul Economiei; Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Interne; Ministerul Muncii și Protecției Sociale; mediul asociativ și academic	Parteneri de dezvoltare; Congresul Autorităților or Locale din Moldova; organizațiile societății civile

1	2	3	4	5	6	7	8
	și central						
	4.13. Formarea reprezentanților administrației publice locale și a altor actori (inclusiv tineri) la nivel local, în calitate de agenți ai schimbării în perioada de gestionare a crizelor umanitare (afectate de conflict sau postconflict)	250 de persoane instruite în gestionarea crizelor umanitare	2023-100,16 2024-100,16 2025-100,16 2026-100,16 2027-100,16 Total: 500,8	Partenerii de dezvoltare	Trimestrul IV, 2027	Universitatea de Stat din Moldova (Institutul de Administrație Publică); Ministerul Apărării; sectorul neguvernamental	Parteneri de dezvoltare; Congresul Autorităților Locale din Moldova; organizațiile societății civile
	4.14. Integrarea ideii de protecție a securității umane la nivel central și local prin instruire și implicare; creșterea nivelului de participare a oficialilor, managerilor de instituții în acțiuni la nivel local pentru sprijinirea și încurajarea coeziunii sociale a persoanelor admise în scop umanitar	Număr sporit de întrevederi, discursuri, ședințe, forumuri etc.; număr crescut de refugiați participanți	2023-21,6 2024-21,6 Total: 43,2	Partenerii de dezvoltare	Trimestrul IV, 2024	Autoritățile și instituțiile naționale	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății civile
Obiectivul specific nr. 5. Asigurarea în mod echitabil a oportunităților pentru femei și bărbați privind	5.1. Crearea unor condiții prietenoase pentru femei și bărbați din sistemul de securitate și apărare din partea angajatorului	Lista parteneriatelor identificate; număr sporit de parteneriate încheiate;	În limitele mijloacelor alocate	Bugetul autorităților/ instituțiilor implicate	Trimestrul I, 2027	Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Interne	Organizațiile societății civile

1	2	3	4	5	6	7	8
concilierea vieții profesionale cu cea de familie	pentru familiile cu copii cu vârsta de până la 7 ani (parteneriate dintre instituția angajatoare și instituțiile de educație timpurie)	condiții pentru conciliere îmbunătățite					
	5.2. Încurajarea bărbaților din sectorul de securitate și apărare pentru participarea mai activă în educația copiilor (parteneriate cu federațiile de sport, instituții de cultură, artă). Transfer de experiență și lecții învățate	Lista parteneriatelor identificate elaborată; număr crescut de parteneriate încheiate; 5 evenimente publice desfășurate (câte 1 eveniment per instituție)	2024-100,0	Partenerii de dezvoltare	Trimestrul IV, 2024	Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Interne; Serviciul Vamal Serviciul de Protecție și Pază de Stat; Ministerul Justiției (Administrația Națională a Penitenciarelor)	Autoritățile administrației publice locale, societatea civilă, partenerii de dezvoltare, Procuratura Generală
	5.3. Elaborarea programului de consiliere psihologică pentru femei și bărbați (militari, polițiști și funcționari publici cu statut special) și pentru familiile acestora din sectorul de securitate și apărare care activeazăîn condiții de risc/gardă	Program elaborat. Servicii de calitate oferite angajaților cu statut special din sectorul de securitate și apărare	În limitele mijloacelor alocate	Bugetul autorităților/ instituțiilor implicate	Trimestrul III, 2025	Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Interne; Serviciul de Informații și Securitate; Serviciul de Protecție și Pază de Stat; Ministerul Justiției (Administrația Națională a Penitenciarelor)	Organizațiile societății civile

1	2	3	4	5	6	7	8
	5.4. Includerea dimensiunii de gen și a Agendei „Femeia, pacea și securitatea” în programele de instruire a instituțiilor din sectorul de securitate și apărare	Materiale didactice la subiectul EG și FPS elaborate și implementate	2023-120,0 2024-120,0 Total: 240,0	Partenerii de dezvoltare	Trimestrul IV, 2024	Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Interne; Serviciul de Informații și Securitate; Centrul Național Anticorupție; Serviciul de Protecție și Pază de Stat; Ministerul Justiției (Administrația Națională a Penitenciarelor)	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății civile
OBIECTIVUL GENERAL 3: PROTECȚIA PRIN INTERMEDIUL BUNEI GUVERNĂRI ȘI CAPABILITĂȚI DEZVOLTATE							
Obiectivul specific nr. 6. Consolidarea unui sistem operațional și funcțional de raportare până la sfârșitul anului 2027 și a cel puțin 100 de persoane consiliate cu scopul eradicării fenomenului discriminării, hărțuirii sexuale și al violenței în bază de gen	6.1. Dezvoltarea conceptului de „Early warning system” (Sistemul de avertizare timpurie)	Concept elaborat și instituționalizat; timp de raportare, informare și diminuare a riscurilor redus	2023-50,0 2024-50,0 Total: 100,0	Partenerii de dezvoltare	Trimestrul III, 2024	Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Interne; Serviciul de Protecție și Pază de Stat	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății civile
	6.2. Instruirea personalului cu privire la documentarea și raportarea cazurilor de discriminare, hărțuire și hărțuire sexuală, precum și a violenței în bază de gen din cadrul sectorului de securitate	Program de instruire elaborat și aprobat; cel puțin 5 instruiri desfășurate; 2 formatori pregătiți per instituție; cel puțin 100 de persoane instruite; problema	2024-104,0 2025-104,0 2026-104,0 Total: 312,0	Partenerii de dezvoltare	Trimestrul IV, 2026	Serviciul de Informații și Securitate; Centrul Național Anticorupție; Serviciul Vamal; Serviciul de Protecție și Pază de Stat Politici de Reintegrare)	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății civile; Consiliul pentru egalitate

1	2	3	4	5	6	7	8
		discriminării, hărțuirii, violenței și necesitatea de raportare și investigare proactivă conștientizată					
	6.3. Instruirea personalului cu privire la protejarea persoanelor care au raportat cazuri de discriminare, hărțuire sexuală, precum și a violenței în bază de gen din cadrul sectorului de securitate și acces la servicii medicale, sociale și psihologice	5 instruiri desfășurate. 150 de persoane instruite; problema discriminării, a hărțuirii, a violenței și necesitatea de oferire a protecției conștientizate	2024-36,0 2025-36,0 2026-36,0 Total:108,0	Partenerii de dezvoltare	Trimestrul IV, 2026	Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Interne; Centrul Național Anticorupție; Serviciul Vamal; Serviciul de Protecție și Pază de Stat	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății civile; Consiliul pentru egalitate
	6.4. Elaborarea unui studiu/ghid privind lecțiile învățate și diseminate cu privire la cazuri de discriminare, hărțuire sexuală, precum și a violenței în bază de gen din cadrul sectorului de securitate	Studiu/ghid elaborat; compendiu de referință pentru ghidare aplicativă realizat	2026-140,0	Partenerii de dezvoltare	Trimestrul III, 2026	Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Interne; Centrul Național Anticorupție; Serviciul de Protecție și Pază de Stat; Ministerul Justiției (Administrația Națională a Penitenciarelor); inclusiv mediul asociativ	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății civile
	6.5. Digitalizarea sistemului de raportare internă a cazurilor de	Sistem elaborat și accesibil; sistem testat și	În limitele mijloacelor alocate	Bugetul autorităților/ instituțiilor	Trimestrul II, 2025	Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Interne; Serviciul de	Organizațiile societății civile

1	2	3	4	5	6	7	8
	discriminare, hărțuire sexuală, precum și a violenței în bază de gen din cadrul sectorului de securitate și apărare	pilotat; instrument funcțional și operațional implementat		implicate		Protecție și Pază de Stat; Ministerul Justiției (Administrația Națională a Penitenciarelor)	
	6.6. Elaborarea unui program de instruire tematic (inclusiv online) anual în scopul prevenirii discriminării, hărțuirii sexuale, inclusiv a violenței în bază de gen pentru persoanele responsabile de domeniul respectiv	Program elaborat și introdus în aria instruirilorpe bază permanentă	2023-25,0 2024-25,0 2025-25,0 2026-25,0 Total: 100,0	Partenerii de dezvoltare	Trimestrul IV, 2026	Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Interne; Serviciul de Informații și Securitate; Centrul Național Anticorupție; Serviciul Vamal; Serviciul de Protecție și Pază de Stat; Ministerul Justiției (Administrația Națională a Penitenciarelor); inclusiv instituțiile academice după caz	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății civile; Consiliul pentru egalitate
	6.7. Elaborarea Raportului național cu privire la situația prevenirii discriminării, hărțuirii sexuale, inclusiv a violenței în bază de gen în sectorul de securitate și apărare	Raport elaborat și validat; public informat despre evoluția fenomenului	2023-30,0 2024-30,0 2025-30,0 2026-30,0 2027-30,0 Total: 150,0	Partenerii de dezvoltare	Trimestrul IV, 2027	Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Interne; Serviciul Vamal; Serviciul de Protecție și Pază de Stat; Ministerul Justiției (Administrația Națională a Penitenciarelor); alte autorități	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății civile
	6.8. Includerea dimensiunii de gen și a Agendei „Femeia,	Materiale didactice la subiectul	2023-32,0 2024-32,0	Partenerii de dezvoltare	Trimestrul II, 2024	Ministerul Afacerilor Interne; Ministerul Sănătății; Ministerul	Parteneri de dezvoltare,

1	2	3	4	5	6	7	8
	pacea și securitatea” în programele de instruire a polițiștilor și a medicilor	egalității de gen, „Femeia, pacea și securitatea” elaborate	Total: 64,0			Muncii și Protecției Sociale	Organizații le societății civile
	6.9. Crearea registrului de evidență a profesioniștilor specializați (investigatori, ofițeri de urmărire penală, procurori, judecători) și instruiți în documentarea, investigarea și judecarea cazurilor de violență bazată pe gen, violența sexuală, inclusiv în context sensibil de conflict sau postconflict, ce ar putea participa în investigații la nivel regional sau internațional	Registrul de evidență elaborat; regulament aprobat; instruiri desfășurate	2024-32,2 2025-32,2 2026-32,2 Total: 96,6	Partenerii de dezvoltare	Trimestrul I, 2026	Ministerul Afacerilor Interne; Procuratura Generală; Institutul Național al Justiției; alte autorități și instituții de stat; parteneri de dezvoltare	Parteneri de dezvoltare; organizațiil e societății civile
	6.10. Încurajarea femeilor, a fetelor și a femeilor cu copii, admise în scop umanitar, de a participa la campanii de informare, ghidare și orientare pentru alte persoane	Acțiuni tematice cu caracter social desfășurate; număr sporit de femei implicate în evenimente sociale	În limitele mijloacelor alocate	Bugetul autorităților/ instituțiilor implicate	2027	Autoritățile și instituțiile de stat; parteneri de dezvoltare	Parteneri de dezvoltare; organizațiil e societății civile
	6.11. Ajustarea normelor de conduită	Norme de conduită	În limitele mijloacelor	Bugetul autorităților/	2025	Ministerul Muncii și Protecției Sociale	Congresul Autorităț il

1	2	3	4	5	6	7	8
	pentru administrația publică locală pentru identificarea și acordarea serviciilor adaptate la necesitățile persoanelor admise în scop umanitar din perspectiva de gen	elaborate; recomandări și instrucțiuni utilizate în activitatea profesională	alocate	instituțiilor implicate			or Locale din Moldova; organizațiile societății civile
Obiectivul specific nr. 7. Dezvoltarea unui sistem incluziv de protecție a drepturilor femeilor în sectorul de securitate și apărare prin creșterea ponderii în poziții decizionale/operaționale până la cel puțin 10% și cel puțin 5 000 de persoane admise în scop umanitar, asistate pentru integrarea în societate	7.1. Îmbunătățirea procedurilor de recrutare și promovare din perspectiva nondiscriminării	Proceduri de recrutare și promovare îmbunătățite; abordare orientată pe rezultatul nediscriminării	2023-35,0	Partenerii de dezvoltare	Trimestrul IV, 2023	Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Interne; Centrul Național Anticorupție; Serviciul Vamal; Serviciul de Protecție și Pază de Stat; Ministerul Justiției (Administrația Națională a Penitenciarelor)	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății civile
	7.2. Formarea formatorilor în domeniul resurselor umane pentru evaluarea calităților manageriale și personale ale bărbaților și femeilor din sectorul de securitate și apărare	5 instruiri desfășurate; 25 de formatori certificați; pregătirea privind protecția, drepturile și nevoile particulare ale femeilor realizată	2023-39,0 2024-39,0 2025-39,0 2026-39,0 Total:156,0	Partenerii de dezvoltare	2027	Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Interne; Serviciul de Informații și Securitate; Centrul Național Anticorupție; Serviciul de Protecție și Pază de Stat; Ministerul Justiției (Administrația Națională a Penitenciarelor)	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății civile
	7.3. Desemnarea femeilor în funcții de	Număr sporit de femei desemnate;	În limitele mijloacelor	Bugetul autorităților/	2027	Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor	Parteneri de

1	2	3	4	5	6	7	8
	conducători/oare de Inspectorate de poliție la nivel central sau local, conducători/membri ale comisiilor de evaluare a militarilor	aprecieri pozitive raportate la activitatea livrată	alocate	instituțiilor implicate		Interne	dezvoltare; organizațiile societății civile
	7.4. Îmbunătățirea sistemului de colectare a datelor cu privire la resursele umane în baza indicatorilor dezagregați pe sexe/sensibili la gen	1 seminar de colectare a datelor desfășurat; indicatori calitativi și cantitativi incluși; date dezagregate pe sexe/sensibile la gen interpretate	2024-21,6	Partenerii de dezvoltare	2027	Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Interne; Serviciul de Informații și Securitate; Serviciul Vamal; Centrul Național Anticorupție; Serviciul de Protecție și Pază de Stat; Ministerul Justiției (Administrația Națională a Penitenciarelor)	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății civile
	7.5. Organizarea și desfășurarea cursurilor de instruire în cascadă la nivel central și local pentru promovarea sistemului incluziv, mobilitatea și diversitatea în sistemul de securitate și apărare	20 de cursuri de instruire desfășurate; 500 de persoane din cel puțin 20 de comunități instruite	2023-134,0 2024-134,0 2025-134,0 2026-134,0 2027-134,0 Total: 670,0	Partenerii de dezvoltare	2027	Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Interne; Ministerul Justiției (Administrația Națională a Penitenciarelor)	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății civile
	7.6. Asigurarea cotelor minime de reprezentare a femeilor în comisii, comitete sau alte	Nivel crescut de participare a femeilor în comisii, comitete	În limitele mijloacelor alocate	Bugetul autorităților/ instituțiilor implicate	2027	Ministerul Afacerilor Interne; Ministerul Justiției (Administrația	Parteneri de dezvoltare; organizațiile

1	2	3	4	5	6	7	8
	structuri de luare a deciziilor	sau alte structuri de luare a deciziilor; sistem de reprezentare echitabil și incluziv elaborat				Națională a Penitenciarelor)	e societății civile
	7.7. Elaborarea de programe de mentorat și liderism pentru femeile din sectorul de securitate și apărare din perspectiva modului de a raporta și a proteja împotriva violării drepturilor omului	Conceptul programelor de mentorat elaborat; eforturi de includere a dimensiunii de gen în sectorul de securitate și apărare continuate	2024-27,5 2026-27,5 Total: 55,0	Partenerii de dezvoltare	2026	Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Interne; Centrul Național Anticorupție; Ministerul Justiției (Administrația Națională a Penitenciarelor)	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății civile
	7.8. Reducerea impactului schimbărilor climatice prin gestionarea sistemului de reducere a dezastrelor din perspectiva abordării bazate pe gen reieșind din riscurile și necesitățile diferențiate între femei și bărbați, precum și în condiții de siguranță, la nivel local a proiectelor de asistență privind eliminarea deșeurilor	Depopularea localităților redusă cu cel puțin 50%; un mediu sănătos de viață crescut	2025-40,0 2026-40,0 Total: 80,0	Partenerii de dezvoltare	2026	Ministerul Afacerilor Interne; Ministerul Apărării; Ministerul Muncii și Protecției Sociale	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății civile
	7.9. Organizarea	5 instruiri	2023-25,6	Partenerii de	2027	Ministerul Apărării;	Parteneri

1	2	3	4	5	6	7	8
	instruirilor privind prevenirea și gestionarea incidentelor și a situațiilor de criză în zona de securitate	desfășurate; surse alternative de prevenire a consecințelor negative și a escaladării conflictului identificate;. abilități de mediere formate	2024-25,6 2025-25,6 2026-25,6 2027-25,6 Total: 128,0	dezvoltare		Ministerul Afacerilor Interne; Serviciul de Informații și Securitate	de dezvoltare; organizațiile societății civile
	7.10. Crearea condițiilor rezonabile pentru femei, fete, tinere, familii cu copii pentru asigurarea accesului la informații utile privind plasarea în câmpul muncii, asistența medicală, asistența psihologică, asistența juridică, accesul la servicii de documentare și securitate pentru persoanele admise în scop umanitar/refugiați	Servicii îmbunătățite oferite persoanelor beneficiare de protecție umanitară, refugiate; lista de servicii noi și servicii de calitate oferite persoanelor admise în scop umanitar întocmită	2023-180,0 2024-180,0 2025-180,0 2026-180,0 2027-180,0 Total: 900,0	Partenerii de dezvoltare	2027	Ministerul Afacerilor Interne; Ministerul Muncii și Protecției Sociale; Ministerul Sănătății; Ministerul Justiției; Agenția Servicii Publice; alte autorități și instituțiile de stat	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății civile
	7.11. Acordarea suportului pentru acțiuni coordonate dintre actorii guvernamentali și neguvernamentali care se implică în acțiuni cu scop umanitar (programe, inițiative,	Numărul de inițiative dezvoltate și accesate; localități dezvoltate; coeziunea socială a persoanelor admise în scop	2023-180,0 2024-180,0 2025-180,0 2026-180,0 2027-180,0 Total: 900,0	Partenerii de dezvoltare	2027	Ministerul Muncii și Protecției Sociale; Congresul Autorităților Locale din Moldova	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății civile

1	2	3	4	5	6	7	8
	acțiuni sociale, instruiri, alte forme de asistență)	umanitar întărită; vulnerabilități asociate de climatul de siguranță reduse					
OBIECTIVUL GENERAL 4: REABILITAREA PERSOANELOR AFECTATE PRIN MĂSURI EFICIENTE, SUSTENABILE ȘI INTELIGENTE							
Obiectivul specific nr. 8. Consolidarea măsurilor pozitive destinate femeilor pentru reabilitare în cadrul sectorului de securitate și apărare	8.1. Examen și tratament medical gratuit pentru femeile din sectorul de securitate și apărare după revenirea din misiuni și operațiuni de menținere a păcii, inclusiv din funcțiile de ofițer de legătură/atașat militar	Servicii medicale suplimentare gratuite identificate; acomodare rezonabilă și incluzivă asigurată	În limitele mijloacelor alocate	Bugetul autorităților/ instituțiilor implicate	2024	Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Interne; Ministerul Sănătății; alte autorități după caz	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății civile
	8.2. Organizarea cursurilor de instruire privind acomodarea rezonabilă necesară integrării dimensiunii egalității de gen	Conceptul cursului elaborat; instruiri desfășurate	2025-47,9 2026-47,9 2027-47,9 Total: 143,7	Partenerii de dezvoltare	2027	Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Interne; Ministerul Justiției (Administrația Națională a Penitenciarelor); alte autorități după caz	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății civile
	8.3. Prestarea serviciilor de reabilitare psihologică a persoanelor afectate din cadrul sectorului de securitate și apărare	Servicii psihologice prestate	În limitele mijloacelor alocate	Bugetul autorităților/ instituțiilor implicate	2027	Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Interne; Ministerul Justiției (Administrația Națională a Penitenciarelor);	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății civile

1	2	3	4	5	6	7	8
						Centrul Național Anticorupție; Serviciul de Protecție și Pază de Stat	
	8.4. Valorificarea bazei de date a candidaților reabilitați pentru participarea la procesele de consolidare a păcii și în misiuni de menținere a păcii	Conceptul bazei de date elaborat; rețea instituționalizată	2025-25,0 2026-25,0 Total: 50,0	Partenerii de dezvoltare	2026	Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Interne; alte autorități după caz	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății civile
	8.5. Dezvoltarea capacităților instituționale pentru gestionarea situațiilor de risc	1 seminar dedicat gestionării situațiilor de risc desfășurat; capacități consolidate; rapoarte privind evaluarea riscurilor elaborate; soluții pentru gestionarea riscurilor identificate	2024-21,0	Partenerii de dezvoltare	2024	Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Interne; Centrul Național Anticorupție; Serviciul Vamal; Serviciul de Protecție și Pază de Stat; Ministerul Justiției (Administrația Națională a Penitenciarelor)	Parteneri de dezvoltare, organizațiile societății civile
	8.6. Dezvoltarea unui sistem de referință cu societatea civilă în vederea reabilitării și documentării	Sistem de referință elaborat	2027-100,0	Partenerii de dezvoltare	2027	Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Interne; Centrul Național Anticorupție; Serviciul de Protecție și Pază de Stat; Ministerul Justiției (Administrația	Autoritățile administrației publice locale; societatea civilă; mediul

1	2	3	4	5	6	7	8
						Națională a Penitenciarelor)	asociativ și academic
	8.7. Reabilitarea victimelor violenței bazate pe gen (inclusiv ale hărțuirii sexuale/morale) din sectorul de securitate și apărare	Procesul dezvoltării ideii conceptuale inițiat; set de măsuri identificate și aplicate	2025-30,0	Partenerii de dezvoltare	2027	Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Interne; Ministerul Justiției (Administrația Națională a Penitenciarelor); Ministerul Muncii și Protecției Sociale	
	8.8. Ameliorarea condițiilor de viață în condiții de siguranță și integrarea femeilor admise în scop umanitar, care provin din zone de conflict/război și locuiesc în apropierea zonei de conflict prin diferite forme de asistență umanitară	Inventarul localităților unde sunt acomodați refugiații, necesitățile și soluțiile evaluate; măsuri identificate pentru integrarea persoanelor admise în scop umanitar	În limitele mijloacelor alocate	Bugetul de Stat	2027	Autoritățile și instituțiile de stat	Congresul Autorităților Locale din Moldova; organizațiile societății civile
OBIECTIVUL GENERAL 5: SPRIJIN UMANITAR PENTRU FEMEILE ȘI FETELE CARE PROVIN DIN ZONELE DE CONFLICT ȘI POSTCONFLICT							
Obiectivul specific nr. 9. Îmbunătățirea și alinierea cadrului legislativ la rigorile și standardele internaționale în materie de prevenire, protecție și	9.1. Inventarierea cadrului normativ privind identificarea potențialelor lacune sau neconcordanțe privind punerea în aplicare a standardelor minime de prevenire, protecție și	Raport privind evaluarea situației cadrului normativ elaborat; concluziile Raportului privind lacunele prezentate	2024-20,0	Partenerii de dezvoltare	2024	Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Interne; Ministerul Justiției; Procuratura Generală; Ministerul Muncii și Protecției Sociale	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății civile

1	2	3	4	5	6	7	8
reabilitare pentru persoanelor afectate de conflict, atât în timpul conflictului, cât și postconflict	reabilitare a femeilor, a fetelor și a femeilor cu copii afectate de conflict sau postconflict în materie de egalitate de gen sau a persoanelor ce provin din zonele de conflict/război						
	9.2. Formularea recomandărilor și propunerilor de îmbunătățire a cadrului legislativ național la rigorile și standardele internaționale în materie de prevenire, protecție și reabilitare a drepturilor persoanelor afectate de conflict sau care provin din zone de conflict/război, atât în perioada conflictului cât și postconflict	Raport privind recomandările și soluțiile de ajustare a cadrului legal elaborat; soluții adaptate la rigorile internaționale și la contextul național și regional de securitate din Republica Moldova	2024-20,0	Partenerii de dezvoltare	2024	Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Interne; Ministerul Justiției (Administrația Națională a Penitenciarelor)	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății civile
	9.3. Diseminarea și schimb de bune practici și experiențe privind asigurarea egalității de gen, prevenirea, protecția și incluziunea socială a persoanelor afectate de conflict/război din regiune sau imediata vecinătate și reziliența	Inventarul bunelor practici și experiențe evaluat; activități de diseminare a bunelor practici și experiențe realizate	2025-25,0 2027-25,0 Total: 50,0	Partenerii de dezvoltare	2027	Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Interne; Ministerul Justiției (Administrația Națională a Penitenciarelor)	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății civile

1	2	3	4	5	6	7	8
	socială						
	9.4. Îmbunătățirea comunicării strategice privind prevenirea, protecția și reabilitarea drepturilor persoanelor ce provin din zone de conflict/război, atât în perioada conflictului cât și postconflict (instruiri, campanii de informare, mesaje publice, discursuri adaptate la gen)	Viziune strategică de comunicare (linii directorii de comunicare) elaborată; abilități de comunicare diagnosticate	2024-27,5 2025-27,5 2026-27,5 2027-27,5 Total: 110,0	Partenerii de dezvoltare	2027	Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Interne; Ministerul Justiției (Administrația Națională a Penitenciarelor)	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății civile
	9.5. Dezvoltarea mecanismului de monitoring, analiză și informare pe cazurile de violență sexuală sau/și violuri a persoanelor ce provin din zonele de conflict din regiune sau imediata vecinătate, denunțate în timpul conflictelor sau postconflict	Mecanism de monitorizare elaborat și consultat; document aprobat și pus în aplicare	2023-35,0 2024-35,0 2025-35,0 Total: 105,0	Partenerii de dezvoltare	2025	Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Interne	Parteneri de dezvoltare; Congresul Autorităților or Locale din Moldova; organizațiile societății civile
	9.6. Examinarea oportunității excluderii din procesul de amnistiere și imunitate a infracțiunilor ce țin de violența sexuală a persoanelor ce provin	Soluții juridice elaborate și adaptate la contextul național; practica judiciară diseminată	În limitele mijloacelor alocate	Bugetul autorităților/ instituțiilor implicate	2025	Ministerul Afacerilor Interne; Procuratura Generală; Ministerul Justiției; Avocatul Poporului	Organizații le societății civile

1	2	3	4	5	6	7	8
	din zone de conflict/război în contextul reglementării conflictelor						
Obiectivul specific nr. 10. Implementarea cadrului legal și procesual pentru a asigura accesul femeilor la justiție (atât la faza de raportare și investigare sau urmărire penală, cât și la faza de judecare), în contextul specific de conflict sau postconflict	10.1. Acordarea de suport în consolidarea capacităților naționale de răspuns la cazurile de violență sexuală, inclusiv a persoanelor care provin din zonele de conflict și postconflict	Abilități și capacități profesionale adaptate la contextul specific de conflict și postconflict; număr sporit de persoane formate; activități operaționale revizuite	În limitele mijloacelor alocate	Bugetul autorităților/ instituțiilor implicate	2026	Ministerul Afacerilor Interne; Procuratura Generală	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății civile
	10.2. Instruirea ofițerilor de investigație, ofițerilor de urmărire penală, procurorilor și judecătorilor, după caz reprezentanții altor instituții și autorități publice privind accesul la justiție a femeilor, fetelor și femeilor cu copii ce provin din zonele de conflict, în contextul specific de conflict continuu sau postconflict	Ateliere de lucru desfășurate; număr sporit de personal instruit	2024-25,0 2025-25,0 2026-25,0 2027-25,0 Total: 100,0	Partenerii de dezvoltare	2027	Ministerul Afacerilor Interne; Procuratura Generală; Ministerul Justiției; Institutul Național al Justiției	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății civile
	10.3. Instruirea angajaților organelor de	4 cursuri de instruire	2024-25,0 2025-25,0	Partenerii de dezvoltare	2027	Ministerul Afacerilor Interne;	Parteneri de

1	2	3	4	5	6	7	8
	aplicare ale legii privind asistența juridică internațională în materie penală pe cazuri ce țin de accesul femeilor (inclusiv refugiate, persoane admise în scop umanitar, solicitanți de azil) la justiție ce provin din zone de conflict, în contextul specific de conflict sau postconflict, în privința cazurilor ce țin de violența sexuală, traficul de ființe umane și cele conexe, violența bazată pe gen în vederea asigurării și protejării drepturilor lor	desfășurate	2026-25,0 2027-25,0 Total: 100,0			Procuratura Generală; Institutul Național al Justiției	dezvoltare; organizațiile societății civile
	10.4. Elaborarea materialelor de instruire, produse analitice, instrucțiuni sau recomandări ce ar sprijini sau ghida autoritățile și instituțiile naționale în asigurarea unui răspuns coordonat la infracțiunile ce țin de violența sexuală în contextul specific de conflict sau postconflict	Produse informaționale, analitice, didactice elaborate și diseminate	2024-25,0 2025-25,0 Total: 50,0	Partenerii de dezvoltare	2025	Ministerul Afacerilor Interne; Procuratura Generală; Institutul Național al Justiției; alte autorități și instituții; parteneri de dezvoltare	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății civile

1	2	3	4	5	6	7	8
OBIECTIVUL GENERAL 6: COMUNICAREA ȘI RAPORTAREA							
Obiectivul specific nr. 11. Consolidarea transparenței și a vizibilității în sectorul de securitate și apărare din perspectiva sensibilității la gen	11.1. Comunicarea, informarea și diseminarea informației cu privire la implementarea celui de-al doilea Plan Național de Acțiuni pentru anii 2023-2027	Populație informată, documentată și instruită	În limitele mijloacelor alocate	Bugetul autorităților/ instituțiilor implicate	2027	Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Interne; Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene; Serviciul de Informații și Securitate; Serviciul Vamal; Centrul Național Anticorupție; Ministerul Justiției (Administrația Națională a Penitenciarelor); Ministerul Muncii și Protecției Sociale	Administrația publică locală, parteneri de dezvoltare; societatea civilă
	11.2. Crearea platformei de experți/experte din domeniul drepturilor omului și a egalității de gen	Platformă formată la nivel de experți; mecanism interinstituțional și multidisciplinar de consultare creat	În limitele mijloacelor alocate	Bugetul autorităților/ instituțiilor implicate	2025	Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Interne; Serviciul Vamal; Centrul Național Anticorupție; Ministerul Justiției (Administrația Națională a Penitenciarelor); Ministerul Muncii și Protecției Sociale	Autoritățile administrației publice locale; parteneri de dezvoltare; societatea civilă
	11.3. Desfășurarea de consultări extinse cu mediul diplomatic, organizațiile internaționale în domeniu, partenerii de	Platformă creată; mecanism de consultare externă instituit	În limitele mijloacelor alocate	Bugetul autorităților/ instituțiilor implicate	2025	Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Interne; Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene; Serviciul Vamal	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății civile

1	2	3	4	5	6	7	8
	dezvoltare și societatea civilă						
	11.4. Participarea activă pe platformele regionale, internaționale și bilaterale FSP pentru promovarea solidarității și echității	Numărul de evenimente desfășurate; contribuții în sectorul de securitate și apărare regionalși internațional făcute	În limitele mijloacelor alocate	Bugetul autorităților/ instituțiilor implicate	2027	Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Interne; Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene; Serviciul de Informații și Securitate; Centrul Național Anticorupție, Serviciul Vamal; Ministerul Justiției (Administrația Națională a Penitenciarelor)	
	11.5. Încheierea parteneriatelor și angajamentelor în vederea promovării Agendei „Femeia, pacea și securitatea”	Numărul de acorduri de cooperare încheiate; femei implicate în vederea promovării păcii și securității	În limitele mijloacelor alocate	Bugetul autorităților/ instituțiilor implicate	2027	Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Interne; Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene; Serviciul Vamal; Ministerul Justiției (Administrația Națională a Penitenciarelor)	Organizații le societății civile
	11.6. Accesarea și implementarea proiectelor de asistență externă în domeniul „Femeia, pacea și securitate”	Noi proiecte de asistență accesate și agreate; investiții în sectorul de securitate și apărare realizate	2023-100,0 2024-100,0 2025-100,0 2026-100,0 2027-100,0	Partenerii de dezvoltare	2027	Ministerul Afacerilor Interne; Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene; Serviciul Vamal; locale Ministerul Justiției	Parteneri de dezvoltare; organizațiil e societății civile

1	2	3	4	5	6	7	8
			Total: 500,0			(Administrația Națională a Penitenciarelor); Centrul Național Anticorupție	
	11.7. Organizarea Conferinței internaționale cu ocazia aniversării a 25 de ani de la adoptarea Rezoluției ONU 1325	Conferință organizată în baza unui concept	2025-100,0	Partenerii de dezvoltare	Trimestrul IV, 2025	Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene; Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Interne în parteneriat cu alte autorități naționale și parteneri interesați	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății civile
Obiectivul specific nr. 12. Raportare și implicare	12.1. Elaborarea raportului anual consolidat cu privire la realizarea Planului Național de Acțiuni sistematizat în baza informațiilor furnizate de autoritățile responsabile de implementarea Planului Național de Acțiuni 2023-2027	Raport elaborat; rezultatele obținute validate	În limitele mijloacelor alocate	Bugetul autorităților/ instituțiilor implicate	Anual	Ministerul Afacerilor Interne; autoritățile implementatoare	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății civile
	12.2. Elaborarea raportului anual consolidat cu privire la realizarea angajamentelor internaționale la care Republica Moldova este parte în domeniul	Raport elaborat; rezultatele obținute validate	În limitele mijloacelor alocate	Bugetul autorităților/ instituțiilor implicate	Anual	Ministerul Afacerilor Interne; Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene; Ministerul Apărării; Ministerul Muncii și Protecției Sociale	Organizațiile societății civile

1	2	3	4	5	6	7	8
	promovării Agendei „Femeia, pacea și securitatea”						
	12.3. Elaborarea raportului cu privire la necesitatea revizuirii măsurilor naționale cu privire la îmbunătățirea instrumentelor juridice naționale pentru realizarea angajamentelor internaționale la noi standarde	Raport elaborat; Set de măsuri/ recomandări întocmit; rezultatele obținute validate	În limitele mijloacelor alocate	Bugetul autorităților/ instituțiilor implicate	2026	Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Interne; alte autorități după caz	Organizațiile societății civile
	12.4. Valorificarea cadrului de aplicare a politicii Organizației Națiunilor Unite privind desemnarea unui consilier de gen *(gender adviser)* la nivel operațional privind implementarea Rezoluției 1325 privind femeile, pacea și securitatea și a altor rezoluții conexe	1 consilier de gen desemnat; transfer de experiență și bune practici realizat	2024-480,0 2025-480,0 2026-480,0 2027-480,0 Total: 1920,0 40,0*12 luni	Partenerii de dezvoltare	2027	Ministerul Apărării; Ministerul Afacerilor Interne; Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene	Parteneri de dezvoltare; organizațiile societății civile